

Fyra aktiebolagsrättsliga frågor

SOU och Ds kan köpas från Fritzes kundtjänst. För remissutsändningar av SOU och Ds svarar Fritzes Offentliga Publikationer på uppdrag av Regeringskansliets förvaltningsavdelning.

Beställningsadress:
Fritzes kundtjänst
106 47 Stockholm
Orderfax: 08-598 191 91
Ordertel: 08-598 191 90
E-post: order.fritzes@nj.se
Internet: www.fritzes.se

Svara på remiss. Hur och varför. Statsrådsberedningen, 2003.
– En liten broschyr som underlättar arbetet för den som skall svara på remiss.

Broschyren är gratis och kan laddas ner eller beställas på
<http://www.regeringen.se/>

Tryckt av Elanders Sverige AB
Stockholm 2010

ISBN 978-91-38-23360-3
ISSN 0284-6012

Till Statsrådet och chefen för Justitiedepartementet

Chefen för Justitiedepartementet har uppdragit åt undertecknad att utreda vissa frågor rörande aktiebolagslagen. Resultatet redovisas i denna promemoria.

Stockholm och Göteborg i februari 2010.

Rolf Skog

Innehåll

Sammanfattning	7
1 Författningsförslag	13
1.1 Förslag till lag om ändring i aktiebolagslagen (2005:551).....	13
1.2 Förslag till lag om ändring i årsredovisningslagen (1995:1554).....	35
1.3 Förslag till lag om ändring i försäkringsrörelselagen (1982:713).....	37
2 Utredningen	41
2.1 Utredarens uppdrag	41
2.2 Särskild fråga om uppdelning och sammanläggning av aktier	45
3 Uppdelning och sammanläggning	47
3.1 Gällande rätt	47
3.2 Rättsläget på EU-nivå och i vissa andra länder	49
3.3 Den aktuella frågeställningen	50

3.4	Utredarens överväganden	53
4	Fondemission.....	55
4.1	Gällande rätt	55
4.2	Rättsläget på EU-nivå och i vissa andra länder.....	56
4.3	Den aktuella frågeställningen	57
4.4	Utredarens överväganden	58
5	Vinstutdelning på begäran av aktieägarminoritet	63
5.1	Gällande rätt	63
5.2	Rättsläget på EU-nivå och i vissa andra länder.....	65
5.3	Den aktuella frågeställningen	66
5.4	Utredarens överväganden	66
6	Förvärv av egna aktier	73
6.1	Gällande rätt	73
6.2	Rättsläget på EU-nivå och i vissa andra länder.....	75
6.3	Den aktuella frågeställningen	76
6.4	Utredarens överväganden	76
7	Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser	81
8	Konsekvenser av förslagen.....	83
9	Författningskommentar	85

9.1	Förslaget till lag om ändring i aktiebolagslagen (2005:551).....	85
9.2	Förslaget till lag om ändring i årsredovisningslagen (1995:1554).....	90
9.3	Förslaget till lag om ändring i försäkringsrörelselagen (1982:713).....	91

Sammanfattning

I promemorian behandlas fyra aktiebolagsrättsliga frågor, som inte har något samband med varandra. Den första handlar om uppdelning och sammanläggning av aktier i bolag vilkas aktier är föremål för handel på handelsplattformar. Den andra frågan rör fondemission i aktiebolag i allmänhet. Den tredje frågan rör rätten för en aktieägarminoritet av viss storlek att påkalla vinstutdelning. Den fjärde och sista frågan handlar bolags förvärv av egna aktier.

Uppdelning och sammanläggning av aktier

I aktiebolagslagen finns sedan ett par år bestämmelser om uppdelning och sammanläggning av aktier. Beslut om uppdelning eller sammanläggning fattas av bolagsstämman. Om beslutet avser aktier som är upptagna till handel på en reglerad marknad eller en motsvarande marknad utanför EES kan beslutet fattas med sedvanlig stämmomajoritet. För det fall det finns "överskjutande" aktier ska dessa säljas genom bolagets försorg och influten köpeskilling fördelas mellan de berörda aktieägarna. När det gäller aktier som inte är upptagna till handel på en reglerad marknad eller en motsvarande marknad utanför EES har ägare av "överskjutande" aktier i stället rätt att under vissa förutsättningar motsätta sig ett beslut om uppdelning eller sammanläggning. Den senare ordningen innebär i praktiken att en uppdelning eller sammanläggning avseende sådana aktier förutsätter samtycke av samtliga berörda ägare.

Det har anförts att reglernas utformning medför att förutsättningarna för att genomföra framför allt en sammanläggning i praktiken är sämre i sådana bolag vars aktier är föremål för handel på handelsplattform än i bolag vars aktier är upptagna till handel på en reglerad marknad.

Utredaren har mot denna bakgrund övervägt huruvida de särskilda regler som gäller för beslut om uppdelning och sammanläggning i bolag vilkas aktier är föremål för handel på en reglerad marknad eller en motsvarande marknad utanför EES skulle kunna utsträckas till att omfatta även bolag vars aktier handlas på en handelsplattform. Utredaren har kommit till slutsatsen att så inte bör ske. Det viktigaste skälet till detta ställningstagande är att handeln i många aktier på handelsplattformar är alltför begränsad för att garantera en rimlig likviditet. Därmed saknas den förutsättning som låg till grund för införandet av de särskilda reglerna för beslut om uppdelning och sammanläggning av aktier som är upptagna till handel på en reglerad marknad eller en motsvarande marknad utanför EES.

Fondemission

Ett aktiebolag kan öka sitt aktiekapital bl.a. genom fondemission. Fondemission kan ske dels genom överföring från fritt eget kapital, reservfonden eller uppskrivningsfonden, dels genom uppskrivning av värdet på en anläggningstillgång.

Utrymmet för en fondemission genom överföring från fritt eget kapital, reservfonden eller uppskrivningsfonden beror på vad som har redovisats som eget kapital i den senast fastställda balansräkningen. Om det bundna egna kapitalet har ändrats efter balansdagen, t.ex. genom ett beslut om minskning av reservfonden, ska utrymmet för fondemission justeras därefter. Detsamma gäller om det fria egna kapitalet efter balansdagen helt eller delvis har tagits i anspråk genom en värdeöverföring, t.ex. genom att bolaget företagit en vinstutdelning.

I en framställning till Justitiedepartementet har motiven till att fondemission genom överföring av belopp från fritt eget kapital får ske endast med utgångspunkt i senast fastställda balansräkning ifrågasatts. I framställningen hävdas att det före den nya aktiebolagslagens ikraftträdande var vanligt att fondemissioner genomfördes på ett sådant sätt att ett kontantbelopp, motsvarande det belopp med vilket aktiekapitalet skulle öka, fördes till bolaget genom en nyemission till överkurs som beslutades på samma bolagsstämma som fondemissionen eller genom ett villkorat aktieägartillskott i omedelbar anslutning till beslutet om fondemission. I framställningen föreslås att lagen ändras så att detta blir tillåtet.

Utredaren delar inte den syn på det tidigare rättsläget som kommer till uttryck i framställningen och konstaterar att kopplingen till senast fastställda balansräkning ligger väl i linje med andra bestämmelser i lagen, exempelvis reglerna om värdeöverföringar. Enligt utredarens mening finns det inte skäl att ändra denna ordning generellt eller att göra undantag för just fondemissioner.

Framställningen aktualiserar emellertid en annan och mer grundläggande fråga, nämligen hur betalningen för en tecknad aktie, i samband med bolagsbildning eller emission, ska redovisas. Enligt gällande rätt ska den del av betalningen för en aktie som överstiger aktiens kvotvärde tas upp under överkursfonden, vilken hör till fritt eget kapital. Enligt utredarens mening innebär det en onödig begränsning. Utredaren föreslår därför att det ska kunna finnas två slag av överkursfond, nämligen en bunden och en fri överkursfond och att stiftarna (bolagsbildning) respektive aktieägarna (emission) får besluta huruvida överkursen ska tas upp under den ena eller andra överkursfonden eller på visst sätt fördelas mellan fonderna.

Utredaren föreslår också att det klargörs att belopp i den bundna överkursfonden kan användas för fondemission. Därigenom kommer fondemission kunna ske även genom överföring från en under året uppkommen överkursfond.

Vinstutdelning på begäran av aktieägarminoritet

Beslut om vinstutdelning i aktiebolag fattas av bolagsstämman på förslag av styrelsen eller annan. Till grund för bolagsstämmans vinstutdelningsbeslut ligger den av styrelsen upprättade och av revisorerna granskade årsredovisningen med förslag till disposition av den redovisade vinsten eller förlusten.

Enligt en särskild bestämmelse i lagen kan aktieägare med minst en tiondel av samtliga aktier i bolaget, vid årsstämma, påkalla att stämman beslutar om utdelning av hälften av vad som återstår av årets vinst enligt den fastställda balansräkningen sedan vissa avdrag har gjorts. Syftet med bestämmelsen är att skydda aktieägarminoriteten mot s.k. utsvältning från majoritetens sida. Bolagsstämman är dock inte skyldig att besluta om högre utdelning än fem procent av bolagets egna kapital och utdelningen får inte strida mot lagens borgenärsskyddsregler (beloppsspärren och försiktighetsregeln).

I en framställning till Justitiedepartementet har anförts att en aktieägarminoritet kan påkalla utdelning av vinst även om vinsten helt skulle vara hänförlig till orealiserade värdeökningar och att försiktighetsregeln inte utgör ett tillräckligt skydd mot att sådana värdeökningar i sådant sammanhang delas ut. Framställningen går därför ut på att det ska göras ett tillägg i lagen av innebörd att orealiserade värdeökningar i detta sammanhang inte ska räknas med vid beräkning av årets vinst och eget kapital.

Utredaren konstaterar att den frågeställning som tas upp i framställningen är av intresse för ett mycket begränsat antal, huvudsakligen noterade, bolag. Utredaren finner inte heller för dessa bolag tillräckliga skäl för att i lagen använda ett vinstbegrepp för sedvanlig vinstutdelning och ett annat vinstbegrepp för av minoriteten påkallad utdelning eller göra annan ändring i anledning av framställningen.

Förvärv av egna aktier

Publika aktiebolag vilkas aktier är upptagna till handel på en reglerad marknad eller en motsvarande marknad utanför EES har rätt att förvärva egna aktier, under vissa i lagen angivna förutsättningar.

Förvärv av egna aktier får ske endast i den mån bolaget inte genom förvärvet uppnår ett sammanlagt innehav av egna aktier som motsvarar mer än en tio procent av samtliga aktier i bolaget. Bestämmelsen går tillbaka på EG:s andra bolagsdirektiv från år 1977. När direktivet ändrades år 2006 modifierades reglerna rörande förvärv av egna aktier. Direktivet innehåller inte längre någon tvingande tioprocentsspärr. Det är dock tillåtet för medlemsstaterna att i sin egen lagstiftning ha en sådan begränsning om gränsen inte sätts lägre än tio procent av det tecknade kapitalet. Den första fråga som utredaren i denna del av uppdraget har att överväga är om de svenska reglerna bör ändras i anledning av denna ändring i direktivet.

Enligt utredarens mening finns det inte några sakliga skäl att begränsa storleken på ett aktiebolags innehav av egna aktier och allra minst att låta en sådan begränsning bestämmas av vad som närmast framstår som en rättshistorisk slump. I linje med vad som nu sker i andra medlemsstater bör tioprocentsspärren därför tas bort. I lagen bör dock anges att bolaget inte får förvärva så många aktier att det, i förekommande fall tillsammans med dotterföretag, blir ägare till samtliga aktier i bolaget. Det måste alltid finnas minst en aktie som innehas av någon annan.

Beslut om förvärv av egna aktier ska fattas av bolagsstämman. Bolagsstämman kan emellertid också bemyndiga styrelsen att fatta ett sådant beslut. Bemyndigandet gäller längst till nästa årsstämma. Det ändrade direktivet ger medlemsstaterna rätt att tillåta att ett bemyndigande för styrelsen att besluta om förvärv av egna aktier ska kunna gälla i upp till fem år i stället för som tidigare 18 månader. Den andra fråga som utredaren i denna del av uppdraget har att överväga är om de svenska reglerna bör ändras i anledning av denna ändring i direktivet.

Enligt utredarens mening måste denna fråga bedömas i ljuset av dels skälen för den nuvarande ordningen med en giltighetstid som sträcker längst till nästa årsstämma, dels det praktiska behovet av att kunna lämna bemyndiganden med en längre giltighetstid.

Aktiebolagslagens beslutsordning är hierarkisk. Vissa beslut i bolaget kan fattas endast av bolagsstämman, andra av styrelsen efter bemyndigande från stämmans sida och åter andra av styrelsen eller, i förekommande fall, VD utan något bemyndigande.

Till de beslut som kan fattas av bolagsstämman eller efter stämmans bemyndigande av styrelsen hör beslut om nyemission av aktier, emission av teckningsoptioner, emission av konvertibler samt förvärv och överlåtelse av egna aktier i publika aktieföretag vars aktier är upptagna till handel på en reglerad marknad eller en motsvarande marknad utanför EES. I samtliga dessa fall kan stämmans bemyndigande ha en längsta giltighetstid till nästa årsstämma.

Enligt utredarens mening finns det goda skäl för den nuvarande, för alla de aktuella bemyndigandena gemensamma, ordningen. Tidsbegränsningen av bemyndigandet innebär bl.a. att aktieägarna garanteras rätten att åtminstone en gång per år ta ställning till om styrelsen, för det fall den givits ett bemyndigande, även framgent ska ha ett sådant. Utredaren har inte heller erfarit att det i näringslivet skulle föreligga ett påtagligt behov av att kunna lämna bemyndigande för förvärv av egna aktier med längre giltighetstid än till nästa årsstämma. Utredarens slutsats är därför att det inte finns skäl att ändra regeln att bolagsstämmans bemyndigande av styrelsen att fatta ett beslut om förvärv av egna aktier kan gälla längst till nästa årsstämma.

1 Författningsförslag

1.1 Förslag till lag om ändring i aktiebolagslagen (2005:551)

Härigenom föreskrivs i fråga om aktiebolagslagen (2005:551)

dels att 19 kap. 15 § ska upphöra att gälla,

dels att rubriken närmast före 19 kap. 15 § ska utgå,

dels att 1 kap. 1 §, 2 kap. 5 §, 4 kap. 44 §, 12 kap. 1 och 4 §§, 13 kap. 4 och 5 §§, 14 kap. 5 och 6 §§, 15 kap. 5 och 6 §§, 17 kap. 1 och 2 §§, 18 kap. 11 §, 19 kap. 4–6, 13, 16 och 30 §§ samt 20 kap. 35 och 36 §§ ska ha följande lydelse,

dels att rubriken till 20 kap. ska lyda ”Minskning av aktiekapitalet, den bundna överkursfonden och reservfonden”,

dels att rubriken närmast efter 20 kap. 34 § ska lyda ”Minskning av den bundna överkursfonden och reservfonden”.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.
1§¹

Denna lag innehåller bestämmelser om aktiebolag.

Denna lag innehåller bestämmelser om aktiebolag.

¹ Senaste lydelse 2005:812.

Bestämmelserna avser	Bestämmelserna avser
– bildande av aktiebolag (2 kap.),	– bildande av aktiebolag (2 kap.),
– bolagsordning (3 kap.),	– bolagsordning (3 kap.),
– aktierna (4 kap.),	– aktierna (4 kap.),
– aktiebok (5 kap.),	– aktiebok (5 kap.),
– aktiebrev (6 kap.),	– aktiebrev (6 kap.),
– bolagsstämma (7 kap.),	– bolagsstämma (7 kap.),
– bolagets ledning (8 kap.),	– bolagets ledning (8 kap.),
– revision (9 kap.),	– revision (9 kap.),
– allmän och särskild granskning (10 kap.),	– allmän och särskild granskning (10 kap.),
– ökning av aktiekapitalet, utgivande av nya aktier, upptagande av vissa penninglån, m.m. (11 kap.),	– ökning av aktiekapitalet, utgivande av nya aktier, upptagande av vissa penninglån, m.m. (11 kap.),
– fondemission (12 kap.),	– fondemission (12 kap.),
– nyemission av aktier (13 kap.),	– nyemission av aktier (13 kap.),
– emission av teckningsoptioner med åtföljande teckning av nya aktier (14 kap.),	– emission av teckningsoptioner med åtföljande teckning av nya aktier (14 kap.)
– emission av konvertibler med åtföljande konvertering till nya aktier (15 kap.),	– emission av konvertibler med åtföljande konvertering till nya aktier (15 kap.),
– vissa riktade emissioner m.m. (16 kap.),	– vissa riktade emissioner m.m. (16 kap.),
– värdeöverföringar från bolaget (17 kap.),	– värdeöverföringar från bolaget (17 kap.),
– vinstutdelning (18 kap.),	– vinstutdelning (18 kap.),
– förvärv av egna aktier m.m. (19 kap.),	– förvärv av egna aktier m.m. (19 kap.),
– minskning av aktiekapitalet och reservfonden (20 kap.),	– minskning av aktiekapitalet, <i>den bundna överkursfonden</i> och reservfonden (20 kap.),

– lån från bolaget till aktieägare m.fl. (21 kap.),
 – inlösen av minoritetsaktier (22 kap.),
 – fusion av aktiebolag (23 kap.),
 – delning av aktiebolag (24 kap.),
 – likvidation och konkurs (25 kap.),
 – byte av bolagskategori (26 kap.),
 – registrering (27 kap.),
 – aktiebolags firma (28 kap.),
 – skadestånd (29 kap.),
 – straff och vite (30 kap.),
 – överklagande (31 kap.),
 samt
 – aktiebolag med särskild vinstutdelningsbegränsning (32 kap.).

– lån från bolaget till aktieägare m.fl. (21 kap.),
 – inlösen av minoritetsaktier (22 kap.),
 – fusion av aktiebolag (23 kap.),
 – delning av aktiebolag (24 kap.),
 – likvidation och konkurs (25 kap.),
 – byte av bolagskategori (26 kap.),
 – registrering (27 kap.),
 – aktiebolags firma (28 kap.),
 – skadestånd (29 kap.),
 – straff och vite (30 kap.),
 – överklagande (31 kap.),
 samt
 – aktiebolag med särskild vinstutdelningsbegränsning (32 kap.).

2 kap.

5 §²

I stiftelseurkunden *skall* stiftarna ange

1. hur mycket som *skall* betalas för varje aktie (teckningskursen), och

2. fullständigt namn, personnummer eller, om sådant saknas, födelsedatum samt

I stiftelseurkunden *ska* stiftarna ange

1. hur mycket som *ska* betalas för varje aktie (teckningskursen), och

2. fullständigt namn, personnummer eller, om sådant saknas, födelsedatum samt

² Senaste lydelse 2007:317.

postadress för styrelseledamot och revisor samt, i förekommande fall, styrelsesuppleant, revisorssuppleant och lekmanarevisor. Om revisorn är ett registrerat revisionsbolag, *skall* dess organisationsnummer anges.

I förekommande fall *skall* det även anges om

1. en aktie *skall* kunna tecknas med rätt eller skyldighet att betala aktien med annan egendom än pengar,

2. en aktie *skall* kunna tecknas med rätt eller skyldighet för bolaget att överta egendom mot någon annan ersättning än aktier,

3. en aktie *skall* kunna tecknas med andra villkor,

4. bolaget *skall* ersätta kostnader för bolagets bildande, och

5. någon på något annat sätt *skall* få särskilda rättigheter eller förmåner av bolaget.

En sådan bestämmelse som avses i andra stycket *skall* återges i sin helhet i stiftelseurkunden.

Teckningskursen enligt första stycket 1 får inte understiga aktiens kvotvärde. Kvotvärdet *skall* därvid beräknas på grundval av bolagsordningens

postadress för styrelseledamot och revisor samt, i förekommande fall, styrelsesuppleant, revisorssuppleant och lekmanarevisor. Om revisorn är ett registrerat revisionsbolag, *ska* dess organisationsnummer anges.

I förekommande fall *ska* det även anges om

1. en aktie *ska* kunna tecknas med rätt eller skyldighet att betala aktien med annan egendom än pengar,

2. en aktie *ska* kunna tecknas med rätt eller skyldighet för bolaget att överta egendom mot någon annan ersättning än aktier,

3. en aktie *ska* kunna tecknas med andra villkor,

4. bolaget *ska* ersätta kostnader för bolagets bildande, och

5. någon på något annat sätt *ska* få särskilda rättigheter eller förmåner av bolaget.

En sådan bestämmelse som avses i andra stycket *ska* återges i sin helhet i stiftelseurkunden.

Teckningskursen enligt första stycket 1 får inte understiga aktiens kvotvärde. Kvotvärdet *ska* därvid beräknas på grundval av bolagsordningens

uppgifter om aktiekapital och antal aktier. Om det i bolagsordningen föreskrivs ett minimikapital och ett maximikapital och ett lägsta och högsta antal aktier, *skall* beräkningen ske genom att det högsta angivna aktiekapitalet divideras med det högsta antalet aktier eller det lägsta angivna aktiekapitalet med det lägsta antalet aktier.

uppgifter om aktiekapital och antal aktier. Om det i bolagsordningen föreskrivs ett minimikapital och ett maximikapital och ett lägsta och högsta antal aktier, *ska* beräkningen ske genom att det högsta angivna aktiekapitalet divideras med det högsta antalet aktier eller det lägsta angivna aktiekapitalet med det lägsta antalet aktier.

Om teckningskursen sätts högre än aktiens kvotvärde ska det av stiftelseurkunden framgå hur det överstigande beloppet (överkursen) ska fördelas mellan den bundna respektive fria överkursfonden.

4 kap.

44 §

En aktie som innehas av bolaget självt medför inte rätt till vinstutdelning eller återbetalning i samband med minskning av aktiekapitalet eller reservfonden.

En aktie som innehas av bolaget självt medför inte rätt till vinstutdelning eller återbetalning i samband med minskning av aktiekapitalet, *den bundna överkursfonden* eller reservfonden.

12 kap.

1 §

Vid fondemission ökas aktiekapitalet genom att

Vid fondemission ökas aktiekapitalet genom att

1. belopp överförs från reservfonden, uppskrivningsfonden eller fritt eget kapital enligt den senast fastställda balansräkningen, eller

2. värdet av en anläggningstillgång skrivs upp.

Vid beräkning av utrymmet för fondemission enligt första stycket 1 *skall* ändringar i det bundna egna kapitalet och värdeöverföringar som har skett efter balansdagen beaktas.

En fondemission kan ske med eller utan utgivande av nya aktier.

I förslaget till beslut om fondemission *skall* följande anges:

1. det belopp som aktiekapitalet *skall* ökas med,

2. om nya aktier *skall* ges ut i samband med ökningen av aktiekapitalet, och

3. i vilken utsträckning det belopp som aktiekapitalet *skall* ökas med *skall* tillföras aktiekapitalet

a. från fritt eget kapital,

b. från reservfonden,

1. belopp överförs från *den bundna överkursfonden*, reservfonden, uppskrivningsfonden eller fritt eget kapital, enligt den senast fastställda balansräkningen, eller

2. värdet av en anläggningstillgång skrivs upp.

Vid beräkning av utrymmet för fondemission enligt första stycket 1 *ska* ändringar i det bundna egna kapitalet och värdeöverföringar som har skett efter balansdagen beaktas.

4 §

I förslaget till beslut om fondemission *ska* följande anges:

1. det belopp som aktiekapitalet *ska* ökas med,

2. om nya aktier *ska* ges ut i samband med ökningen av aktiekapitalet, och

3. i vilken utsträckning det belopp som aktiekapitalet *ska* ökas med *ska* tillföras aktiekapitalet

a. från fritt eget kapital,

b. från *den bundna överkursfonden*,

c. från reservfonden,

c. från uppskrivningsfonden, eller

d. genom uppskrivning av värdet på en anläggningstillgång.

d. från uppskrivningsfonden, eller

e. genom uppskrivning av värdet på en anläggningstillgång.

13 kap.

⁴ §³

I förslaget enligt 3 § *skall* följande anges:

1. det belopp eller högsta belopp, som bolagets aktiekapital *skall* ökas med, eller det lägsta och högsta beloppet för ökningen,

2. det antal aktier, högsta antal aktier eller lägsta och högsta antal aktier som *skall* ges ut,

3. det belopp som *skall* betalas för varje ny aktie (teckningskursen),

4. den rätt att teckna aktier som aktieägarna eller någon annan *skall* ha,

5. den tid inom vilken aktieteckning *skall* ske,

6. den fördelningsgrund som styrelsen *skall* tillämpa för aktier som inte tecknas med företrädesrätt,

7. den tid inom vilken aktierna *skall* betalas eller, i

I förslaget enligt 3 § *ska* följande anges:

1. det belopp eller högsta belopp, som bolagets aktiekapital *ska* ökas med, eller det lägsta och högsta beloppet för ökningen,

2. det antal aktier, högsta antal aktier eller lägsta och högsta antal aktier som *ska* ges ut,

3. det belopp som *ska* betalas för varje ny aktie (teckningskursen),

4. den rätt att teckna aktier som aktieägarna eller någon annan *ska* ha,

5. den tid inom vilken aktieteckning *ska* ske,

6. den fördelningsgrund som styrelsen *ska* tillämpa för aktier som inte tecknas med företrädesrätt,

7. den tid inom vilken aktierna *ska* betalas eller, i

³ Senaste lydelse 2007:566.

förekommande fall, att teckning *skall* ske genom betalning enligt 13 § tredje stycket, samt 8. från vilken tidpunkt de nya aktierna *skall* ge rätt till utdelning.

Uppgifter som avses i första stycket 1–3 behöver inte anges i förslaget, om det föreslås att stämman *skall* besluta om ett sådant bemyndigande som avses i 5 § första stycket 8.

Teckningskursen enligt första stycket 3 får inte sättas lägre än de tidigare aktiernas kvotvärde. I bolag vars aktier är upptagna till handel på en reglerad marknad eller en motsvarande marknad utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet får dock teckningskursen vara lägre, om ett belopp som motsvarar skillnaden mellan teckningskursen och aktiernas kvotvärde tillförs aktiekapitalet genom överföring från bolagets eget kapital i övrigt eller genom uppskrivning av värdet av anläggningstillgångar. En sådan överföring eller uppskrivning *skall* ske innan beslutet om nyemission registreras.

förekommande fall, att teckning *ska* ske genom betalning enligt 13 § tredje stycket, samt 8. från vilken tidpunkt de nya aktierna *ska* ge rätt till utdelning.

Uppgifter som avses i första stycket 1–3 behöver inte anges i förslaget, om det föreslås att stämman *ska* besluta om ett sådant bemyndigande som avses i 5 § första stycket 8.

Teckningskursen enligt första stycket 3 får inte sättas lägre än de tidigare aktiernas kvotvärde. I bolag vars aktier är upptagna till handel på en reglerad marknad eller en motsvarande marknad utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet får dock teckningskursen vara lägre, om ett belopp som motsvarar skillnaden mellan teckningskursen och aktiernas kvotvärde tillförs aktiekapitalet genom överföring från bolagets eget kapital i övrigt eller genom uppskrivning av värdet av anläggningstillgångar. En sådan överföring eller uppskrivning *ska* ske innan beslutet om nyemission registreras. *Om teckningskursen sätts högre än de tidigare aktiernas kvotvärde, ska det anges hur överkursen ska för-*

delas mellan den bundna respektive fria överkursfonden.

Innebär förslaget enligt första stycket 4 en avvikelse från aktieägarnas företrädesrätt, *skall* skälen till avvikelsen samt grunderna för teckningskursen anges i förslaget eller i en bifogad handling.

Teckningstiden enligt första stycket 5 får inte understiga två veckor, om aktieägarna *skall* ha företrädesrätt till de nya aktierna. I bolag som inte är avstämningsbolag räknas denna tid från det att underrättelse enligt 12 § har skett eller, om samtliga aktieägare har varit företrädde på den stämma som har beslutat om emissionen, från beslutet. I avstämningsbolag räknas tiden från avstämningsdagen.

Innebär förslaget enligt första stycket 4 en avvikelse från aktieägarnas företrädesrätt, *ska* skälen till avvikelsen samt grunderna för teckningskursen anges i förslaget eller i en bifogad handling.

Teckningstiden enligt första stycket 5 får inte understiga två veckor, om aktieägarna *ska* ha företrädesrätt till de nya aktierna. I bolag som inte är avstämningsbolag räknas denna tid från det att underrättelse enligt 12 § har skett eller, om samtliga aktieägare har varit företrädde på den stämma som har beslutat om emissionen, från beslutet. I avstämningsbolag räknas tiden från avstämningsdagen.

5 §⁴

I förekommande fall *skall* förslaget enligt 3 § innehålla uppgift om

1. de nya aktiernas aktieslag, om det i bolaget finns eller kan ges ut aktier av olika slag,

2. huruvida förbehåll enligt 4 kap. 6, 8, 18 eller 27 § eller 20 kap. 31 § som gäller för gamla aktier i bolaget *skall* gälla

I förekommande fall *ska* förslaget enligt 3 § innehålla uppgift om

1. de nya aktiernas aktieslag, om det i bolaget finns eller kan ges ut aktier av olika slag,

2. huruvida förbehåll enligt 4 kap. 6, 8, 18 eller 27 § eller 20 kap. 31 § som gäller för gamla aktier i bolaget *ska* gälla

⁴ Senaste lydelse 2007:566.

för de nya aktierna,

3. att kuponger som hör till aktiebrev *skall* användas som emissionsbevis,

4. att överskjutande teckningsrätter *skall* säljas enligt 11 kap. 9 §,

5. avstämningsdagen, om bolaget är avstämningsbolag och aktieägare *skall* ha företrädesrätt att delta i emissionen,

6. att nya aktier *skall* betalas med apportegendom eller i annat fall på villkor som avses i 2 kap. 5 § andra stycket 1–3 och 5 eller att en aktie *skall* tecknas med kvittningsrätt,

7. övriga särskilda villkor för aktieteckning, och

8. bemyndigande för styrelsen eller den som styrelsen utser inom sig att innan teckningstiden börjar löpa besluta om vilket belopp som bolagets aktiekapital *skall* ökas med, det antal aktier som *skall* ges ut och vilket belopp som *skall* betalas för varje ny aktie

Om emissionsbeslutet förutsätter ändring av bolagsordningen, *skall* också detta

för de nya aktierna,

3. att kuponger som hör till aktiebrev *ska* användas som emissionsbevis,

4. att överskjutande teckningsrätter *ska* säljas enligt 11 kap. 9 §,

5. avstämningsdagen, om bolaget är avstämningsbolag och aktieägare *ska* ha företrädesrätt att delta i emissionen,

6. att nya aktier *ska* betalas med apportegendom eller i annat fall på villkor som avses i 2 kap. 5 § andra stycket 1–3 och 5 eller att en aktie *ska* tecknas med kvittningsrätt,

7. övriga särskilda villkor för aktieteckning, och

8. bemyndigande för styrelsen eller den som styrelsen utser inom sig att innan teckningstiden börjar löpa besluta om vilket belopp som bolagets aktiekapital *ska* ökas med, det antal aktier som *ska* ges ut, vilket belopp som *ska* betalas för varje ny aktie *och, om teckningskursen sätts högre än de tidigare aktiernas kvotvärde, hur överkursen ska fördelas mellan den bundna respektive fria överkursfonden*

Om emissionsbeslutet förutsätter ändring av bolagsordningen, *ska* också detta

anges.

Avstämningsdagen får inte sättas tidigare än en vecka från dagen för beslutet.

I fråga om apportegendom gäller bestämmelserna i 2 kap. 6 §.

Ett bemyndigande som avses i första stycket 8 får lämnas endast om aktierna *skall* tas upp till handel på en reglerad marknad eller en motsvarande marknad utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet. Om bolaget är avstämningsbolag och aktieägare *skall* ha företrädesrätt att delta i emissionen, *skall* bemyndigandet utformas så att villkoren beslutas senast den dag som infaller fem vardagar före avstämningsdagen.

I fråga om publika aktiebolag gäller även 39 §.

anges.

Avstämningsdagen får inte sättas tidigare än en vecka från dagen för beslutet.

I fråga om apportegendom gäller bestämmelserna i 2 kap. 6 §.

Ett bemyndigande som avses i första stycket 8 får lämnas endast om aktierna *ska* tas upp till handel på en reglerad marknad eller en motsvarande marknad utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet. Om bolaget är avstämningsbolag och aktieägare *ska* ha företrädesrätt att delta i emissionen, *ska* bemyndigandet utformas så att villkoren beslutas senast den dag som infaller fem vardagar före avstämningsdagen.

14 kap.

5 §⁵

I förekommande fall *skall* förslaget enligt 3 § innehålla uppgift om

1. att kuponger som hör till aktiebrev *skall* användas som emissionsbevis,

2. att överskjutande teckningsrätter *skall* säljas enligt 11 kap. 9 §,

3. avstämningsdagen, om

I förekommande fall *ska* förslaget enligt 3 § innehålla uppgift om

1. att kuponger som hör till aktiebrev *ska* användas som emissionsbevis,

2. att överskjutande teckningsrätter *ska* säljas enligt 11 kap. 9 §,

3. avstämningsdagen, om

⁵ Senaste lydelse 2007:566.

bolaget är avstämningsbolag och aktieägare *skall* ha företrädesrätt att delta i emissionen,

4. det belopp som *skall* betalas för varje teckningsoption,

5. den tid inom vilken teckningsoptionerna *skall* betalas eller att teckning *skall* ske genom betalning enligt 15 § tredje stycket,

6. att teckningsoptionerna *skall* betalas med apportegendom eller i annat fall på villkor som avses i 2 kap. 5 § andra stycket 1–3 och 5 eller att teckningsoptioner *skall* tecknas med kvittningsrätt,

7. övriga särskilda villkor för tecknande av teckningsoptioner, och

8. bemyndigande för styrelsen eller den styrelsen utser inom sig att innan teckningstiden börjar löpa besluta om det antal teckningsoptioner som *skall* ges ut, vilket belopp som *skall* betalas för varje teckningsoption, teckningskursen samt sådana villkor som avses i 7.

bolaget är avstämningsbolag och aktieägare *ska* ha företrädesrätt att delta i emissionen,

4. det belopp som *ska* betalas för varje teckningsoption,

5. den tid inom vilken teckningsoptionerna *ska* betalas eller att teckning *ska* ske genom betalning enligt 15 § tredje stycket,

6. att teckningsoptionerna *ska* betalas med apportegendom eller i annat fall på villkor som avses i 2 kap. 5 § andra stycket 1–3 och 5 eller att teckningsoptioner *ska* tecknas med kvittningsrätt,

7. övriga särskilda villkor för tecknande av teckningsoptioner, och

8. bemyndigande för styrelsen eller den styrelsen utser inom sig att innan teckningstiden börjar löpa besluta om det antal teckningsoptioner som *ska* ges ut, vilket belopp som *ska* betalas för varje teckningsoption, teckningskursen *och, om teckningskursen sätts högre än de tidigare aktiernas kvotvärde, hur överkursen ska fördelas mellan den bundna respektive fria överkursfonden* samt sådana villkor som avses i 7.

Avstämningsdagen får inte sättas tidigare än en vecka från dagen för beslutet.

Ett bemyndigande som avses i första stycket 8 får lämnas endast om teckningsoptionerna *skall* tas upp till handel på en reglerad marknad eller en motsvarande marknad utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet. Om bolaget är avstämningsbolag och aktieägare *skall* ha företrädesrätt att delta i emissionen, *skall* bemyndigandet utformas så att villkoren beslutas senast den dag som infaller fem vardagar före avstämningsdagen.

Ett bemyndigande som avses i första stycket 8 får lämnas endast om teckningsoptionerna *ska* tas upp till handel på en reglerad marknad eller en motsvarande marknad utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet. Om bolaget är avstämningsbolag och aktieägare *ska* ha företrädesrätt att delta i emissionen, *ska* bemyndigandet utformas så att villkoren beslutas senast den dag som infaller fem vardagar före avstämningsdagen.

6 §

I förslaget enligt 3 § *skall* följande anges i fråga om utnyttjande av optionsrätten:

1. det belopp som bolagets aktiekapital *skall* kunna ökas med,
2. det belopp som *skall* betalas för varje ny aktie (teckningskursen),
3. den tid inom vilken optionsrätten får utnyttjas, och
4. från vilken tidpunkt de nya aktierna *skall* ge rätt till utdelning.

Uppgift om teckningskursen behöver inte anges i förslaget, om det föreslås att stäm-

I förslaget enligt 3 § *ska* följande anges i fråga om utnyttjande av optionsrätten:

1. det belopp som bolagets aktiekapital *ska* kunna ökas med,
2. det belopp som *ska* betalas för varje ny aktie (teckningskursen),
3. den tid inom vilken optionsrätten får utnyttjas, och
4. från vilken tidpunkt de nya aktierna *ska* ge rätt till utdelning.

Uppgift om teckningskursen behöver inte anges i förslaget, om det föreslås att stäm-

man *skall* besluta om ett sådant bemyndigande som avses i 5 § första stycket 8.

Teckningskursen enligt första stycket 2 får inte vara lägre än de tidigare aktiernas kvotvärde.

man *ska* besluta om ett sådant bemyndigande som avses i 5 § första stycket 8.

Teckningskursen enligt första stycket 2 får inte vara lägre än de tidigare aktiernas kvotvärde. *Om teckningskursen sätts högre än de tidigare aktiernas kvotvärde, ska det anges hur överkursen ska fördelas mellan den bundna respektive fria överkursfonden.*

15 kap.

5 §⁶

I förekommande fall *skall* förslaget enligt 3 § innehålla uppgift om

1. att kuponger som hör till aktiebrev *skall* användas som emissionsbevis,

2. att överskjutande teckningsrätter *skall* säljas enligt 11 kap. 9 §,

3. avstämningsdagen, om bolaget är avstämningsbolag och aktieägare *skall* ha företrädesrätt att delta i emissionen,

4. att konvertiblerna *skall* betalas med apportegendom eller i annat fall på villkor som avses i 2 kap. 5 § andra stycket

I förekommande fall *ska* förslaget enligt 3 § innehålla uppgift om

1. att kuponger som hör till aktiebrev *ska* användas som emissionsbevis,

2. att överskjutande teckningsrätter *ska* säljas enligt 11 kap. 9 §,

3. avstämningsdagen, om bolaget är avstämningsbolag och aktieägare *ska* ha företrädesrätt att delta i emissionen,

4. att konvertiblerna *ska* betalas med apportegendom eller i annat fall på villkor som avses i 2 kap. 5 § andra stycket

⁶ Senaste lydelse 2007:566.

1–3 och 5 eller att en konvertibel *skall* tecknas med kvittningsrätt,

5. övriga särskilda villkor för emissionen, och

6. bemyndigande för styrelsen eller den som styrelsen utser inom sig att innan teckningstiden börjar löpa besluta om lånebelopp, det belopp som *skall* betalas för varje konvertibel, räntefot, konverteringskursen samt sådana villkor som avses i 5.

1–3 och 5 eller att en konvertibel *ska* tecknas med kvittningsrätt,

det lån som bolaget tar genom

6. bemyndigande för styrelsen eller den som styrelsen utser inom sig att innan teckningstiden börjar löpa besluta om lånebelopp, det belopp som *ska* betalas för varje konvertibel, räntefot, konverteringskursen *och, om konverteringskursen sätts så att bolaget efter konvertering har tillförts ett vederlag som för varje aktie som lämnas i utbyte motsvarar mer än de tidigare aktiernas kvotvärde, hur överkursen ska fördelas mellan den bundna respektive fria överkursfonden* samt sådana villkor som avses i 5.

Avstämningsdagen får inte sättas tidigare än en vecka från tidpunkten för beslutet.

I fråga om apportegendom gäller bestämmelserna i 2 kap. 6 §.

Ett bemyndigande som avses i första stycket 6 får lämnas endast om konvertiblerna *skall* tas upp till handel på en reglerad marknad eller en motsvarande marknad utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet. Om bolaget är avstämningsbolag och aktieägare *skall* ha företrädesrätt att delta

Ett bemyndigande som avses i första stycket 6 får lämnas endast om konvertiblerna *ska* tas upp till handel på en reglerad marknad eller en motsvarande marknad utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet. Om bolaget är avstämningsbolag och aktieägare *ska* ha företrädesrätt att delta i

i emissionen, *skall* bemyndigandet utformas så att villkoren beslutas senast den dag som infaller fem vardagar före avstämningsdagen

I fråga om publika aktiebolag gäller även 41 §.

emissionen, *ska* bemyndigandet utformas så att villkoren beslutas senast den dag som infaller fem vardagar före avstämningsdagen.

6 §

I förslaget enligt 3 § *skall* följande anges i fråga om konvertering:

1. det belopp som bolagets aktiekapital *skall* kunna ökas med,

2. utbytesförhållandet mellan aktierna (konverteringskursen),

3. den tid inom vilken konvertering får begäras, och

4. från vilken tidpunkt de nya aktierna *skall* ge rätt till utdelning.

Uppgift om konverteringskursen behöver inte anges i förslaget, om det föreslås att stämman *skall* besluta om sådant bemyndigande som avses i 5 § första stycket 6.

Konverteringskursen enligt första stycket 2 får inte vara lägre än att bolaget efter konvertering har tillförts ett vederlag som för varje aktie som lämnas i utbyte minst motsvarar tidigare aktiers kvotvärde. En lägre konverteringskurs får tillämpas om mellanskillnaden *skall* täckas genom betalning

I förslaget enligt 3 § *ska* följande anges i fråga om konvertering:

1. det belopp som bolagets aktiekapital *ska* kunna ökas med,

2. utbytesförhållandet mellan konvertiblerna och de nya aktierna (konverteringskursen),

3. den tid inom vilken konvertering får begäras, och

4. från vilken tidpunkt de nya aktierna *ska* ge rätt till utdelning.

Uppgift om konverteringskursen behöver inte anges i förslaget, om det föreslås att stämman *ska* besluta om sådant bemyndigande som avses i 5 § första stycket 6.

Konverteringskursen enligt första stycket 2 får inte vara lägre än att bolaget efter konvertering har tillförts ett vederlag som för varje aktie som lämnas i utbyte minst motsvarar tidigare aktiers kvotvärde. En lägre konverteringskurs får tillämpas om mellanskillnaden *ska* täckas genom betalning

med pengar vid konverteringen.

med pengar vid konverteringen. *Om konverteringskursen sätts så att bolaget efter konvertering har tillförts ett vederlag som för varje aktie som lämnas i utbyte motsvarar mer än de tidigare aktiernas kvotvärde, ska det anges hur överkursen ska fördelas mellan den bundna respektive fria överkursfonden.*

17 kap.

1 §

Med värdeöverföring avses i denna lag

1. vinstutdelning,
2. förvärv av egna aktier, dock inte förvärv enligt 19 kap. 5 §,
3. minskning av aktiekapitalet eller reservfonden för återbetalning till aktieägarna, och
3. minskning av aktiekapitalet, *den bundna överkursfonden* eller reservfonden för återbetalning till aktieägarna, och
4. annan affärshändelse som medför att bolagets förmögenhet minskar och inte har rent affärsmässig karaktär för bolaget.

Om överföring av tillgångar i samband med fusion eller delning av aktiebolag och om utskiftning vid likvidation finns särskilda bestämmelser i 23–25 kap.

2 §

Värdeöverföringar från bolaget får ske endast enligt bestämmelserna i denna lag om

1. vinstutdelning,
2. förvärv av egna aktier,
3. minskning av aktiekapitalet eller reservfonden för återbetalning till aktieägarna, och
3. minskning av aktiekapitalet, *den bundna överkursfonden* eller reservfonden för åter-

och betalning till aktieägarna, och
 4. gåva som avses i 5 §.

18 kap.

11 §

På begäran av ägare till minst en tiondel av samtliga aktier *skall* årsstämman *besluta* om utdelning av hälften av vad som återstår av årets vinst enligt den fastställda balansräkningen sedan avdrag har gjorts för

1. balanserad förlust som överstiger fria fonder,
2. belopp som enligt lag eller bolagsordning *skall* avsättas till bundet eget kapital, och
3. belopp som enligt bolagsordningen *skall* användas för något annat ändamål än utdelning till aktieägarna.

I bolagsordningen får det föreskrivas att vinstutdelning får begäras av aktieägare med en mindre andel av bolagets aktier än vad som sägs i första stycket. Där får även föreskrivas att rätten till vinstutdelning *skall* avse ett högre belopp än vad som sägs i första stycket.

En begäran enligt första stycket *skall* framställas, innan bolagsstämman fattar beslut om disposition av vinsten.

Ägare till minst en tiondel av samtliga aktier *kan begära* att årsstämman *beslutar* om utdelning av hälften av vad som återstår av årets vinst enligt den fastställda balansräkningen sedan avdrag har gjorts för

2. belopp som enligt lag eller bolagsordning *ska* avsättas till bundet eget kapital, och
3. belopp som enligt bolagsordningen *ska* användas för något annat ändamål än utdelning till aktieägarna.

I bolagsordningen får det föreskrivas att vinstutdelning får begäras av aktieägare med en mindre andel av bolagets aktier än vad som sägs i första stycket. Där får även föreskrivas att rätten till vinstutdelning *ska* avse ett högre belopp än vad som sägs i första stycket.

En begäran enligt första stycket *ska* framställas, innan bolagsstämman fattar beslut om disposition av vinsten.

Bolagsstämman är inte skyldig att besluta om högre utdelning än fem procent av bolagets egna kapital. Utdelningen får inte strida mot bestämmelserna i 17 kap. 3 §.

19 kap.

4 §

Ett aktiebolag får inte förvärva egna aktier utom i de fall som anges i 5 §. Ett avtal som strider mot detta är ogiltigt.

Bestämmelserna i första stycket samt i 5 och 6 §§ om förvärv av egna aktier gäller även förvärv som görs av någon annan som handlar i eget namn men för bolagets räkning.

I fråga om vissa publika aktiebolag gäller även 13–30 §§. I fråga om vissa publika aktiebolag gäller även 13, 14 och 16–30 §§.

5 §⁷

Ett aktiebolag får

1. förvärva egna aktier för vilken ersättning inte ska betalas,
2. förvärva egna aktier som ingår i en affärsrörelse som bolaget övertar, om aktierna representerar en mindre andel av bolagets aktiekapital,
3. lösa in egna aktier enligt 25 kap. 22 §,
4. på auktion ropa in egna aktier som har utmätts för bolagets fordran, och
5. överta egna aktier enligt 4 kap. 50 § första stycket.

Ett aktiebolags förvärv av egna aktier får inte medföra att bolaget blir ägare till samtliga aktier. Aktier i bolaget som innehas av dess dotterföretag ska vid beräkningen anses som bolagets.

⁷ Senaste lydelse 2009:565.

6 §

Aktier som har förvärvats enligt 5 § och som inte har dragits in genom minskning av aktiekapitalet *skall* avyttras så snart det kan ske utan förlust, dock senast tre år efter förvärvet. Aktier som inte har avyttrats inom denna tid *skall* av bolaget förklaras ogiltiga. Bolaget *skall* i så fall minska aktiekapitalet med aktiernas andel av aktiekapitalet. Ett förslag till beslut om minskning *skall* läggas fram på den första bolagsstämman som hålls sedan aktierna blev ogiltiga. Minskningens belopp *skall* föras över till reservfonden.

I fråga om vissa publika aktiebolag gäller *även* 30 §.

Aktier som har förvärvats enligt 5 § och som inte har dragits in genom minskning av aktiekapitalet *ska* avyttras så snart det kan ske utan förlust, dock senast tre år efter förvärvet. Aktier som inte har avyttrats inom denna tid *ska* av bolaget förklaras ogiltiga. Bolaget *ska* i så fall minska aktiekapitalet med aktiernas andel av aktiekapitalet. Ett förslag till beslut om minskning *ska* läggas fram på den första bolagsstämman som hålls sedan aktierna blev ogiltiga. Minskningens belopp *ska* föras över till reservfonden.

I fråga om vissa publika aktiebolag gäller *i stället* 30 §.

13 §⁸

Ett publikt aktiebolag vars aktier är upptagna till handel på en reglerad marknad eller en motsvarande marknad utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet får, utöver det som följer av 5 §, förvärva egna aktier enligt bestämmelserna i 14 och 15 §§. Beslut om förvärv *skall* i så fall fattas med tillämpning av 18–29 §§. Om bolaget

Ett publikt aktiebolag vars aktier är upptagna till handel på en reglerad marknad eller en motsvarande marknad utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet får, utöver det som följer av 5 §, förvärva egna aktier enligt bestämmelserna i 14 §. Beslut om förvärv *ska* i så fall fattas med tillämpning av 18–29 §§. Om bolaget har

⁸ Senaste lydelse 2007:566.

har förvärvat aktier i strid med 14 eller 15 § eller i strid med 17 kap. 3 eller 4 §, gäller bestämmelserna i 16 §.

förvärvat aktier i strid med 14 § eller i strid med 17 kap. 3 eller 4 §, gäller bestämmelserna i 16 §.

16 §

Om ett förvärv som avses i 13 § har skett i strid med 17 kap. 3 eller 4 § eller *någon av* bestämmelserna i 14 och 15 §§, *skall* de förvärvade aktierna avyttras inom sex månader från förvärvet. Aktier som inte har avyttrats inom denna tid *skall* av bolaget förklaras ogiltiga. Bolaget *skall* i så fall minska aktiekapitalet med aktiernas andel av aktiekapitalet. Ett förslag till beslut om minskning *skall* läggas fram på den första bolagsstämma som hålls sedan ogiltighet har inträtt. Minskingsbeloppet *skall* föras över till reservfonden.

Om ett förvärv som avses i 13 § har skett i strid med 17 kap. 3 eller 4 § eller bestämmelserna i 14 §, *ska* de förvärvade aktierna avyttras inom sex månader från förvärvet. Aktier som inte har avyttrats inom denna tid *ska* av bolaget förklaras ogiltiga. Bolaget *ska* i så fall minska aktiekapitalet med aktiernas andel av aktiekapitalet. Ett förslag till beslut om minskning *ska* läggas fram på den första bolagsstämma som hålls sedan ogiltighet har inträtt. Minskingsbeloppet *ska* föras över till reservfonden.

30 §

Ett publikt aktiebolag som avses i 13 § behöver inte avyttra aktier enligt 6 §, *om det skulle ha varit tillåtet att inneha dem vid en tillämpning av 15 §.*

Ett publikt aktiebolag som avses i 13 § behöver inte avyttra aktier enligt 6 §.

20 kap

35 §

Minskning av reservfonden

Minskning av *den bundna*

får ske för *överkursfonden eller* reservfonden får ske för

1. täckning av förlust, om det inte finns fritt eget kapital som motsvarar förlusten,

2. ökning av aktiekapitalet genom fondemission eller nyemission av aktier, och

3. återbetalning till aktieägarna eller annat ändamål, om Bolagsverket eller, i tvistiga fall, allmän domstol med tillämpning av 23–29 §§ ger tillstånd till minskningen.

36 §

Beslut om minskning av *den* reservfonden fattas av bolagsstämman. *bundna överkursfonden och* reservfonden fattas av bolagsstämman.

Vid bolagsstämmans beslut gäller 7 kap. 40 §.

1. Denna lag träder i kraft den 1 maj 2011.

2. Bestämmelserna i 19 kap. i sin nya lydelse gäller även för sådana aktier som ett aktiebolag har förvärvat före lagens ikraftträdande i strid med 19 kap. 15 §, men som inte har förklarats ogiltiga enligt 19 kap. 16 §.

1.2 Förslag till lag om ändring i årsredovisningslagen (1995:1554)

Härigenom föreskrivs i fråga om årsredovisningslagen (1995:1554) att 3 kap. 5a § och 5 kap. 14 § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 kap.

5 a §¹

I ett aktiebolag *skall* den del av betalningen för en aktie som överstiger aktiens kvotvärde tas upp under överkursfonden.

I ett aktiebolag *ska* den del av betalningen för en aktie som överstiger aktiens kvotvärde tas upp under *den bundna eller den fria* överkursfonden.

5 kap.

14 §²

Ett aktiebolags eget kapital *skall* delas upp i bundet eget kapital och fritt eget kapital eller ansamlad förlust. Under bundet eget kapital *skall* tas upp aktiekapital, uppskrivningsfond, reservfond och kapitalandelsfond. Under fritt eget kapital eller ansamlad förlust *skall* tas upp fria fonder, var för sig, balanserad vinst eller förlust samt vinst eller förlust för räkenskapsåret. Balanserad förlust och förlust

Ett aktiebolags eget kapital *ska* delas upp i bundet eget kapital och fritt eget kapital eller ansamlad förlust. Under bundet eget kapital *ska* tas upp aktiekapital, *bunden överkursfond*, uppskrivningsfond, reservfond och kapitalandelsfond. Under fritt eget kapital eller ansamlad förlust *ska* tas upp fria fonder, var för sig, balanserad vinst eller förlust samt vinst eller förlust för räkenskapsåret. Balanserad

¹ Senaste lydelse 2005:556.

² Senaste lydelse 2005:556

för räkenskapsåret tas därvid upp som avdragsposter.

Förändringar i eget kapital jämfört med föregående års balansräkning *skall* specificeras. Vid förvärv av egna aktier *skall* fritt eget kapital minskas med utgiften för förvärvet. Vid överlåtelse av egna aktier *skall* fritt eget kapital ökas med inkomsten från överlåtelsen.

Vid aktiekapitalet *skall* antalet aktier anges. Består aktiekapitalet av aktier av olika slag, *skall* motsvarande uppgift lämnas för varje aktieslag.

förlust och förlust för räkenskapsåret tas därvid upp som avdragsposter.

Förändringar i eget kapital jämfört med föregående års balansräkning *ska* specificeras. Vid förvärv av egna aktier *ska* fritt eget kapital minskas med utgiften för förvärvet. Vid överlåtelse av egna aktier *ska* fritt eget kapital ökas med inkomsten från överlåtelsen.

Vid aktiekapitalet *ska* antalet aktier anges. Består aktiekapitalet av aktier av olika slag, *ska* motsvarande uppgift lämnas för varje aktieslag.

Denna lag träder i kraft den 1 maj 2011.

1.3 Förslag till lag om ändring i försäkringsrörelselagen (1982:713)

Härigenom föreskrivs i fråga om försäkringsrörelselagen (1982:713) att 4 kap. 18 § samt 12 kap. 1 och 9 §§ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 kap. 18 §¹

En fondemission kan ske genom att till aktiekapitalet förs över

1. belopp som kan delas ut enligt 12 kap. 2 §,
2. medel från uppskrivningsfonden,
3. medel från reservfonden och överkursfonden, eller
3. medel från reservfonden, *den bundna eller den fria* överkursfonden, eller
4. belopp varmed värdet av en tillgång skrivs upp enligt 4 kap. 1 § lagen (1995:1560) om årsredovisning i försäkringsföretag och 4 kap. 6 § årsredovisningslagen (1995:1554).

Bestämmelserna i 7 § första stycket gäller i tillämpliga delar även i fråga om förslag till beslut om fondemission.

<p>Ett beslut om fondemission <i>skall</i> ange på vilket sätt och med vilket belopp aktiekapitalet <i>skall</i> ökas, de nya aktiernas aktieslag eller det belopp vartill aktiernas nominella belopp höjs samt, i förekommande fall, förordnande som avses i 6 a §. I ett avstämningsbolag <i>skall</i> avstämningsdagen anges i</p>	<p>Ett beslut om fondemission <i>ska</i> ange på vilket sätt och med vilket belopp aktiekapitalet <i>ska</i> ökas, de nya aktiernas aktieslag eller det belopp vartill aktiernas nominella belopp höjs samt, i förekommande fall, förordnande som avses i 6 a §. I ett avstämningsbolag <i>ska</i> avstämningsdagen anges i be-</p>
---	---

¹ Senaste lydelse 1995:1567.

beslutet varvid iakttas att avstämning inte får ske innan beslutet har registrerats. Bestämmelserna i 8 § fjärde stycket och 9 § första stycket *skall* tillämpas på avstämningsbolag.

Beslut om fondemission *skall* genast anmälas för registrering och får inte verkställas före registreringen.

Aktiekapitalet är ökat när registreringen har skett. De nya aktierna *skall* genom styrelsens försorg genast tas upp i aktieboken. De medför rätt till utdelning enligt vad som har bestämts om detta i emissionsbeslutet. Beslutet får dock inte innebära att en sådan rätt inträder senare än för räkenskapsåret efter det under vilket registrering har skett.

slutet varvid iakttas att avstämning inte får ske innan beslutet har registrerats. Bestämmelserna i 8 § fjärde stycket och 9 § första stycket *ska* tillämpas på avstämningsbolag.

Beslut om fondemission *ska* genast anmälas för registrering och får inte verkställas före registreringen.

Aktiekapitalet är ökat när registreringen har skett. De nya aktierna *ska* genom styrelsens försorg genast tas upp i aktieboken. De medför rätt till utdelning enligt vad som har bestämts om detta i emissionsbeslutet. Beslutet får dock inte innebära att en sådan rätt inträder senare än för räkenskapsåret efter det under vilket registrering har skett.

12 kap.

1 §²

Försäkringsbolagets medel får betalas ut till aktieägare eller till garanten endast enligt bestämmelserna i denna lag om vinstutdelning, återbetalning av garantikapital, förvärv av egna aktier, utbetalning vid nedsättning av aktiekapitalet,

Försäkringsbolagets medel får betalas ut till aktieägare eller till garanten endast enligt bestämmelserna i denna lag om vinstutdelning, återbetalning av garantikapital, förvärv av egna aktier, utbetalning vid nedsättning av aktiekapitalet,

² Senaste lydelse 2000:67.

reservfonden eller överkursfonden och utskiftning vid bolagets likvidation.

reservfonden, *den bundna* eller *den fria* överkursfonden och utskiftning vid bolagets likvidation.

En aktie som innehas av försäkringsaktiebolaget självt medför inte rätt till utbetalning enligt första stycket.

Om verksamheten i ett skadeförsäkringsbolag helt eller delvis *skall* ha ett annat syfte än att bereda vinst åt aktieägarna, *skall* bolagsordningen innehålla bestämmelser om hur vinsten och de behållna tillgångarna vid bolagets likvidation *skall* användas.

Om verksamheten i ett skadeförsäkringsbolag helt eller delvis *ska* ha ett annat syfte än att bereda vinst åt aktieägarna, *ska* bolagsordningen innehålla bestämmelser om hur vinsten och de behållna tillgångarna vid bolagets likvidation *ska* användas.

9 §³

Skadeförsäkringsbolag och livförsäkringsbolag som får dela ut vinst *skall* inrätta en reservfond för avsättning av belopp som

1. betalas till bolaget av någon
2. enligt 4 kap. 19 § *skall* tillfalla bolaget,
3. enligt bolagsordningen *skall* avsättas till reservfonden,
4. enligt beslut av bolagsstämman i övrigt *skall* överföras från det i balansräkningen redovisade fria egna kapitalet till reservfonden, eller

Skadeförsäkringsbolag och livförsäkringsbolag som får dela ut vinst *ska* inrätta en reservfond för avsättning av belopp som

1. som fått en aktie förverkad,
2. enligt 4 kap. 19 § *ska* tillfalla bolaget,
3. enligt bolagsordningen *ska* avsättas till reservfonden,
4. enligt beslut av bolagsstämman i övrigt *ska* överföras från det i balansräkningen redovisade fria egna kapitalet till reservfonden, eller

³ Senaste lydelse 1999:600.

5. vid utbyte av fordran enligt skuldebrev mot en aktie motsvarar skillnaden mellan fordringsbeloppet och aktiens nominella belopp.

Försäkringsaktiebolag *skall* inrätta en överkursfond för avsättning av belopp som bolaget på grund av aktieteckning har fått som betalning för aktierna utöver det nominella beloppet.

Försäkringsaktiebolag *ska* inrätta en *bunden eller en fri överkursfond eller en bunden och en fri* överkursfond för avsättning av belopp som bolaget på grund av aktieteckning har fått som betalning för aktierna utöver det nominella beloppet.

Reservfonden och överkursfonden får enligt beslut av bolagsstämman endast sättas ned

Reservfonden och den *bundna* överkursfonden får enligt beslut av bolagsstämman endast sättas ned

1. för att täcka sådana förluster enligt den fastställda balansräkningen, som inte kan täckas av fritt eget kapital,

2. i försäkringsaktiebolag för fondemission, eller

3. i försäkringsaktiebolag för andra ändamål, om rätten med motsvarande tillämpning av 6 kap. 6 § ger tillstånd till nedsättningen.

Livförsäkringsbolag som inte får dela ut vinst *skall* inrätta en konsolideringsfond. Konsolideringsfonden får efter beslut av bolagsstämman sättas ned för att täcka förluster eller för annat ändamål som följer av bestämmelser i bolagsordningen.

Livförsäkringsbolag som inte får dela ut vinst *ska* inrätta en konsolideringsfond. Konsolideringsfonden får efter beslut av bolagsstämman sättas ned för att täcka förluster eller för annat ändamål som följer av bestämmelser i bolagsordningen.

Denna lag träder i kraft den 1 maj 2011.

2 Utredningen

2.1 Utredarens uppdrag

I det av Justitiedepartementet givna uppdraget till utredaren anføres i sammandrag följande.

Fondemission

Ett aktiebolag kan öka sitt aktiekapital bl.a. genom fondemission. Bestämmelser om fondemission finns i 12 kap. aktiebolagslagen (ABL). En fondemission genomförs antingen genom att belopp överförs från reservfonden, uppskrivningsfonden eller fritt eget kapital enligt den senast fastställda balansräkningen eller genom att värdet av en anläggningstillgång skrivs upp.

Svenska Standardbolag AB har i en framställning till Justitiedepartementet (Ju 2007/4995/L1) anfört att det före den nya aktiebolagslagens ikraftträdande var vanligt att fondemissioner genomfördes på så sätt att ett kontantbelopp motsvarande det belopp med vilket aktiekapitalet skulle öka fördes till bolaget genom en nyemission till överkurs som beslutades på samma bolagsstämma som fondemissionen eller genom ett villkorat aktieägartillskott i omedelbar anslutning till beslutet om fondemission. Förfaranden av detta slag godkänns, heter det i framställningen, inte längre av Bolagsverket, eftersom medel som tillförs bolaget på dessa sätt inte, såsom lagen kräver, utgör fritt

eget kapital ”enligt den senast fastställda balansräkningen”. Svenska Standardbolag AB föreslår att lagen på denna punkt ändras.

Vinstutdelning på begäran av en aktieägarminoritet

I 18 kap. ABL finns bestämmelser om vinstutdelning. Beslut om utdelning fattas av bolagsstämman. Till skydd mot s.k. utsvältning har en aktieägarminoritet som representerar minst en tiondel av samtliga aktier i bolaget rätt att påkalla att årsstämman beslutar om utdelning av åtminstone en viss del av den utdelningsbara vinsten för året.

AB Industrivärden och Investor AB har i en framställning till Justitiedepartementet (Ju2007/6244/L1) föreslagit att det ska göras ett tillägg i 18 kap. 11 § ABL av innebörd att orealiserade värdeökningar inte ska räknas med vid beräkning av årets vinst och eget kapital. I framställningen framhålls att ett bolags hela årsvinst kan bestå av orealiserade värdeökningar och att försiktighetsregeln i 17 kap. 3 § ABL inte utgör ett tillräckligt skydd mot att orealiserade värdeökningar delas ut vid minoritetsutdelning.

Vissa regler om förvärv av egna aktier

Ett publikt aktiebolag vars aktier är upptagna till handel på en reglerad marknad kan förvärva egna aktier. Bestämmelser därom finns i 19 kap. ABL. Där finns bl.a. en bestämmelse som innebär att förvärv av egna aktier inte får ske i den mån bolagets innehav av egna aktier efter förvärvet kommer att uppgå till mer än en tiondel av samtliga aktier i bolaget, den s.k. tioprocentspärren (19 kap. 15 § ABL). Det finns också en bestämmelse av innebörd att bolagsstämmobeslut om bemyndigande för styrelsen att förvärva egna aktier får sträcka sig längst till nästa årsstämma (19 kap. 28 § ABL).

Aktiebolagslagens regler om förvärv av egna aktier har sin bakgrund i EG:s andra bolagsrättsliga direktiv. Direktivet syftar bl.a. till att skydda aktieägarnas och tredje parts intressen och innehåller bl.a. bestämmelser om förvärv av egna aktier. När direktivet ändrades år 2006 modifierades villkoren för förvärv av egna aktier. Direktivet innehåller inte längre någon tioprocent-spärr. Däremot innehåller ändringsdirektivet vissa begränsningar som medlemsstaterna kan välja att införa i nationell lagstiftning. En sådan frivillig begränsning är att värdet av de förvärvade egna aktierna får uppgå till högst en viss andel av det tecknade kapitalet. Denna gräns får emellertid inte sättas lägre än tio procent av det tecknade kapitalet. Ändringarna i direktivet ger också medlemsstaterna möjlighet att tillåta att ett bemyndigande för styrelsen att besluta om förvärv av egna aktier ska kunna gälla i upp till fem år i stället för som hittills 18 månader.

I promemorian Några frågor med anledning av ändringar i kapitaldirektivet från Justitiedepartementet övervägdes om några lagändringar borde genomföras med anledning av ändringsdirektivet (Ju2007/1036/L1). Där gjordes bedömningen att tioprocentsspärren inte bör tas bort utan att konsekvenserna av en sådan ändring först analyseras ingående. Inte heller när det gäller bestämmelserna om bemyndigande för styrelsen att fatta beslut om förvärv av egna aktier föreslogs några ändringar. Promemorian remissbehandlades. Några remissinstanser ansåg att tioprocentsspärren bör tas bort redan nu och att ett bemyndigande för styrelsen bör gälla i upp till fem år. Mot den nu beskrivna bakgrunden har regeringen ansett att ändringar i kapitalskyddsreglerna bör anstå till dess att pågående överväganden i EU angående kapitalskyddet i publika aktiebolag har avslutats men att det finns anledning att redan nu se över möjligheterna till förenklingar när det gäller tioprocentsspärren och bestämmelserna om giltighetstiden för ett bemyndigande för styrelsen att besluta att bolaget ska förvärva egna aktier (se prop. 2007/08:15 s. 121 f.).

Uppdraget

En sakkunnig person ("utredaren") bör, mot den beskrivna bakgrunden, ges följande uppdrag.

Utredaren ska överväga om det finns anledning att ändra regelverket när det gäller i vilken utsträckning medel som förs till ett aktiebolag i anslutning till ett beslut om fondemission, t.ex. genom aktieägartillskott eller överkursmission, kan tas i anspråk för den ökning av aktiekapitalet som sker genom fondemissionen.

Utredaren ska överväga hur orealiserade vinster bör behandlas när det gäller vinstutdelning på begäran av en aktieägarminoritet och om det finns anledning att göra några ändringar i regelverket. Även de bestämmelser om vinstutdelning på begäran av en aktieminoritet som gäller för försäkringsaktiebolag ska ses över i detta sammanhang (jfr SOU 2006:55 s. 283).

Utredaren ska analysera vilka skäl som kan åberopas för och emot aktiebolagslagens tioprocentsspärr vid förvärv av egna aktier och mot den bakgrunden överväga om tioprocentsspärren bör behållas eller inte. Han ska också se över bestämmelserna om giltighetstiden för ett bemyndigande för styrelsen att besluta om att bolaget ska förvärva egna aktier.

Utredaren ska lämna förslag till de författningsändringar som är påkallade. I den omfattning som han finner det påkallat ska han i sitt arbete samråda med berörda myndigheter och organisationer. Han ska även hålla sig underrättad om det arbete som bedrivs inom Regeringskansliet och inom utredningsväsendet och som har relevans för uppdraget.

Utredaren får även ta upp andra näraliggande aktiebolagsrättsliga frågor som aktualiseras under arbetet, om det bedöms motiverat och det finns utrymme för det inom den angivna tiden.

Utredaren ska redovisa konsekvenserna för näringslivet och för det allmänna av de förslag som läggs fram.

2.2 Särskild fråga om uppdelning och sammanläggning av aktier

I 4 kap. ABL finns bestämmelser om uppdelning och sammanläggning av aktier. Reglerna om hur beslut ska fattas om uppdelning respektive sammanläggning skiljer sig i visst hänseende åt beroende på om aktierna i fråga är upptagna till handel på en reglerad marknad (eller en motsvarande marknad utanför EES) eller ej.

När det gäller aktier som är upptagna till handel på en reglerad marknad (eller en motsvarande marknad utanför EES) gäller i korthet att beslut om uppdelning eller sammanläggning kan fattas av bolagsstämman med sedvanlig majoritet, att eventuella "överskjutande" aktier ska säljas genom bolagets försorg och att influten köpeskillning ska fördelas mellan de berörda aktieägarna. När det gäller aktier som inte är upptagna till handel på en reglerad marknad (eller en motsvarande marknad utanför EES) innebär reglerna i korthet att en uppdelning eller sammanläggning kan ske endast med samtycke av samtliga ägare av "överskjutande" aktier.

Utredaren har uppmärksammat på att reglernas utformning medför att förutsättningarna för att genomföra framför allt en sammanläggning i praktiken är sämre i sådana bolag vars aktier är föremål för handel på handelsplattform än i bolag vars aktier är upptagna till handel på en reglerad marknad. Samtidigt är aktieägarkretsen även i dessa bolag nästan undantagslöst så stor att samtycke från samtliga berörda aktieägare inte kan inhämtas.

Utredaren har mot denna bakgrund och med uppdragsgivarens samtycke även övervägt huruvida de särskilda regler som gäller för beslut om uppdelning och sammanläggning i bolag vilkas aktier är föremål för handel på en reglerad marknad eller en motsvarande marknad utanför EES skulle kunna utsträckas till att omfatta även bolag vars aktier handlas på en handelsplattform.

3 Uppdelning och sammanläggning

3.1 Gällande rätt

I 4 kap. 46–50 §§ ABL finns bestämmelser om uppdelning och sammanläggning av aktier.

Med uppdelning av aktier avses att antalet aktier i bolaget ökas genom att en eller flera aktier delas upp på ett större antal aktier. Exempelvis kan en gammal aktie delas upp i två eller tre nya aktier. Men lagen tillåter också uppdelning av två eller flera aktier i ett större antal aktier, t.ex. så att två gamla aktier byts ut mot tre nya. Sammanläggning av aktier innebär att antalet aktier minskas genom att två eller flera aktier läggs ihop till ett mindre antal aktier, t.ex. så att fem gamla aktier ger en eller två nya aktier. Varken uppdelning eller sammanläggning påverkar aktiekapitalet. Varje aktie kommer därför efter åtgärden att ha ett annat kvotvärde än den hade dessförinnan. Kvotvärdet behöver inte vara ett jämnt tal.

Beslut om uppdelning eller sammanläggning i syfte att uppnå ett för bolaget ändamålsenligt antal aktier kan fattas i alla typer av aktiebolag (4 kap. 46 § ABL). Förfarandet skiljer sig dock i några avseenden åt, beroende på om det är fråga om aktier som är föremål för handel på en reglerad marknad eller inte.

Beslutet om uppdelning eller sammanläggning ska alltid fattas av bolagsstämman. Absolut majoritet räcker, om inte bolags-

ordningen föreskriver något annat. I vissa fall måste stämman inför eller i samband med beslutet om uppdelning eller sammanläggning även besluta att ändra bolagsordningens uppgift om antalet aktier och i så fall gäller de majoritetskrav som allmänt gäller för ändring av bolagsordningen, normalt två tredjedelars majoritet.

Utöver bolagsstämmans beslut fordras, i vissa fall, särskilt samtycke från vissa aktieägare. Ett beslut om uppdelning eller sammanläggning av aktier är sålunda giltigt endast om samtycke har lämnats av

1. samtliga aktieägare som på dagen för bolagsstämman eller, i avstämningsbolag, på avstämningsdagen för bolagsstämman är införda i aktieboken som ägare till aktier av visst slag som inte motsvarar ett helt antal nya aktier ("överskjutande" aktier), och

2. i fråga om "överskjutande" aktier som är förvaltarregistrerade och som på avstämningsdagen inte är införda i aktieboken, förvaltaren.

Samtycke krävs emellertid inte av aktieägare vars samtliga "överskjutande" aktier är föremål för handel på en reglerad marknad eller en motsvarande marknad utanför EES. Samtycke krävs inte heller av förvaltare, om samtliga "överskjutande" aktier som omfattas av förvaltningen är föremål för sådan handel. Se 4 kap. 47 § ABL.

Den skillnad som i fråga om kravet på samtycke görs mellan aktieägare vars samtliga "överskjutande" aktier är föremål för handel på en reglerad marknad eller en motsvarande marknad utanför EES och andra aktieägare går tillbaka på problemet med hanteringen av "överskjutande" aktier.

Om en aktieägars innehav av aktier av visst slag inte motsvarar ett fullt antal nya aktier, övergår "överskjutande" aktier i bolagets ägo vid den tidpunkt då beslutet om uppdelning eller sammanläggning registreras eller, i avstämningsbolag, på avstämningsdagen (4 kap. 50 § första stycket ABL).

Aktier som har tillförts bolaget på det sättet och som på avstämningsdagen för den stämma då beslutet om uppdelning

eller sammanläggning togs var föremål för handel på en reglerad marknad eller en motsvarande marknad utanför EES ska på bolagets bekostnad säljas genom ett värdepappersinstitut och influtna medel fördelas mellan de tidigare aktieägarna i förhållande till deras andel i de sålda aktierna. Kostnaden för försäljningen ska bäras av bolaget (4 kap. 50 § andra stycket ABL).

Någon motsvarande skyldighet att sälja aktierna i fråga föreligger inte fråga om "överskjutande" aktier som vid den relevanta tidpunkten inte var föremål för handel på en reglerad marknad. Bolaget får självt avgöra hur det ska hantera dessa aktier. Aktieägarna skyddas genom det nyssnämnda kravet på samtycke. Hanteringen måste dock stå i överensstämmelse med allmänna bolagsrättsliga regler och principer om likabehandling av aktieägare m.m. Om aktierna blir kvar i bolagets ägo, blir bestämmelserna om innehav av egna aktier i 19 kap. 6 § ABL tillämpliga. Aktierna ska då avyttras eller dras in inom viss tid och i annat fall förklaras ogiltiga. Lagen ger inte några anvisningar om hur en sådan avyttring ska ske.

Ett beslut om uppdelning eller sammanläggning av aktier ska genast anmälas för registrering i aktiebolagsregistret. Antalet aktier ändras när beslutet registreras (4 kap. 49 § ABL).

3.2 Rättsläget på EU-nivå och i vissa andra länder

I syfte att förverkliga etableringsfriheten inom EU arbetar Kommissionen för en harmonisering av bl.a. den bolagsrättsliga regleringen i medlemsstaterna. Arbetet bedrivs i första hand genom initiativ till direktiv som ålägger medlemsstaterna att anpassa sin lagstiftning till vissa i direktiven uppställda krav. De bolagsrättsliga instituten uppdelning respektive sammanläggning av aktier är inte alls reglerade i de bolagsrättsliga direktiven.

Vad beträffar de studerade nordiska länderna kan konstateras att särskilda bestämmelser om uppdelning respektive sammanläggning saknas i såväl Danmark som Norge. I Finland finns inga bestämmelser om uppdelning. En sådan kan emellertid åstad-

kommas genom att bolaget gör vad som i lagen kallas en vederlagsfri emission till samtliga aktieägare med resultatet att antalet aktier ökar medan aktiekapitalet är oförändrat (9 kap. 17 § FABL). För publika aktiebolag finns särskilda bestämmelser om sammanläggning. Bestämmelserna liknar de svenska bestämmelserna bland annat såtillvida att ett sammanläggningsbeslut kan fattas utan samtliga berörda aktieägares samtycke under förutsättning att "överskjutande" gamla aktier av bolaget läggs samman till nya aktier och säljs för berörda aktieägares räkning (15 kap. 9 § FABL). Till skillnad från vad som är fallet i Sverige gäller emellertid den finska regleringen inte endast aktiebolagsbolag utan alla publika aktiebolag och försäljningen i fråga kan ske antingen vid sådan offentlig handel som avses i 1 kap. 3 § i den finländska värdepappersmarknadslagen eller, om inte aktierna i fråga är föremål för offentlig handel, på offentlig auktion.

3.3 Den aktuella frågeställningen

Aktiebolagslagens bestämmelser om uppdelning och sammanläggning av aktier trädde i kraft den 1 juli 2007. Dessförinnan fanns ingen egentlig lagreglering av förutsättningarna för uppdelning och sammanläggning av aktier. I 1944 års aktiebolagslag föreskrevs i fråga om beslut om sammanläggning utan samband med nedsättning av aktiekapitalet att ett sådant beslut inte var gällande med mindre samtliga aktieägare förenat sig om det. Bestämmelsen överfördes inte till 1975 års aktiebolagslag och rättsläget kom därför, i vart fall såvitt gällde sammanläggning, att anses som oklart. När nya bestämmelser slutligen infördes var det problemen kring sammanläggning av aktier som stod i fokus. Det konstaterades att bolag vars aktier är noterade på en marknad kan ha goda skäl för en sammanläggning av aktier. Det konstaterades vidare att svensk rätt präglades av stor osäkerhet vad gäller förutsättningarna för sammanläggning av aktier och att osäkerheten är så stor att ett bolag med spritt ägande inte kan

genomföra en sådan åtgärd utan betydande risker. Visserligen kan risken elimineras genom att bolaget inhämtar samtycke från samtliga aktieägare men ett sådant inhämtande av samtycke är i praktiken en omöjlighet i ett bolag med en mycket vid krets av ägare. Se prop. 2006/07:70 s. 52 f.

Det huvudsakliga problemet vid framför allt sammanläggning av aktier är hur man ska hantera sådana ”överskjutande” gamla aktier som inte berättigar till ett fullt antal nya aktier. Om ett bolag beslutar om sammanläggning på exempelvis ett sådant sätt att fem gamla aktier ska utgöra en ny aktie, uppkommer frågan hur man ska behandla aktieägare vars sammanlagda antal aktier inte är jämnt delbart med fem. Sammanläggningen får då till effekt att en aktieägare med tre gamla aktier efter sammanläggningen inte kommer att äga någon aktie i bolaget. För att minimera sin förlust måste aktieägaren antingen sälja sina tre aktier eller köpa ytterligare två gamla aktier så att han vid sammanläggningen är berättigad till en ny aktie. Båda åtgärderna kan innebära kostnader och olägenheter. Motsvarande problem kan uppkomma vid uppdelning av aktier. Om uppdelningskvoten bestäms exempelvis så att två gamla aktier delas upp på tre, kommer den som har ett udda antal aktier inte att kunna tilldelas ett helt antal nya aktier.

I ABL löses, som framgått ovan, detta problem på två olika sätt, beroende på om aktierna i fråga är upptagna till handel på en reglerad marknad (eller en motsvarande marknad utanför EES) eller ej.

När det gäller aktier som är upptagna till handel på en reglerad marknad (eller en motsvarande marknad utanför EES) hanteras frågan om ”överskjutande” aktier genom särskilda bestämmelser om försäljning av aktier (4 kap. 47 § och 50 § andra stycket ABL). Bolagsstämmans beslut om uppdelning eller sammanläggning kan fattas med sedvanlig majoritet; ”överskjutande” aktier säljs genom bolagets försorg och på bolagets bekostnad; influten köpeskillning fördelas mellan de berörda aktieägarna.

När det gäller aktier som inte är upptagna till handel på en reglerad marknad (eller en motsvarande marknad utanför EES) hanteras frågan så att ägare av "överskjutande" aktier i stället ges en rätt att under vissa förutsättningar motsätta sig ett beslut om uppdelning eller sammanläggning (4 kap. 47 § ABL). Reglerna kan i korthet sägas innebära att en uppdelning eller sammanläggning förutsätter samtycke av samtliga sådana ägare.

Justitiedepartementet har uppmärksammat på att reglernas utformning medför att förutsättningarna för att genomföra framför allt en sammanläggning i praktiken är sämre i sådana bolag vars aktier är föremål för handel på handelsplattform än i bolag vars aktier är upptagna till handel på en reglerad marknad.

För den förstnämnda gruppen saknas rätt att besluta om sammanläggning med majoritetsbeslut och låta bolaget lägga samman och sälja "överskjutande" aktier. Samtidigt är aktieägarkretsen även i dessa bolag nästan undantagslöst så stor att samtycke från samtliga berörda aktieägare inte kan inhämtas. Det har också påpekats att behovet av att lägga samman aktier torde vara minst lika stort eller större bland dessa bolag än bland bolag på en reglerad marknad. I ett inte obetydligt antal bolag vars aktier är föremål för handel på en handelsplattform är priset på aktien så lågt att det finns risk för att handeln inte fungerar på ett tillfredsställande sätt, något som i vissa fall helt eller delvis skulle kunna rättas till genom en sammanläggning.

Utredaren har mot denna bakgrund ombetts överväga huruvida de särskilda regler som gäller för beslut om uppdelning och sammanläggning i bolag vilkas aktier är föremål för handel på en reglerad marknad eller en motsvarande marknad utanför EES skulle kunna utsträckas till att omfatta även bolag vars aktier handlas på en handelsplattform.

3.4 Utredarens överväganden

Bedömning: Den nuvarande regleringen rörande uppdelning och sammanläggning av aktier bör behållas oförändrad.

Enligt utredarens mening finns det anledning att inledningsvis erinra om det faktum att aktiebolagslagen inte innehåller några bestämmelser som ger bolagsstämman eller annat bolagsorgan rätt att besluta att bolaget ska frånta någon aktieägare dennes aktier, utan eller mot ersättning. Ett sådant förfarande skulle bära drag av expropriation (jfr vad som i prop. 2007/08:155 s. 21 uttalas om kontantfusion). Det är mot denna bakgrund man ska förstå den grundläggande ordningen att ett beslut om uppdelning eller sammanläggning är giltigt endast om samtycke lämnas av samtliga ägare av "överskjutande" aktier.

Den lagändring år 2007 som gjort det tillåtet att i vissa fall fatta majoritetsbeslut om uppdelning eller sammanläggning bygger på förutsättningen att det finns en likvid marknad för aktierna i fråga, så att "överskjutande" aktier kan läggas ihop till nya aktier vilka med någorlunda säkerhet kan säljas till ett av marknaden bestämt pris. I linje därmed är reglernas tillämpningsområde begränsat till att avse aktier som är föremål för handel på en reglerad marknad (eller en motsvarande marknad utanför EES). Motsvarande regler infördes inte för aktier som är föremål för handel på handelsplattformar eller handel i ytterligare annan form.

Enligt utredarens mening talar starka skäl för att hålla fast vid denna begränsning av reglernas tillämpningsområde. Det finns i Sverige för närvarande fyra handelsplattformar för handel i aktier, nämligen First North, Nordic MTF, Aktietorget och Burgundy. Den sistnämnda kan bortses från i detta sammanhang eftersom det där bedrivs handel endast i sådana aktier som också handlas på annan reglerad marknad eller handelsplattform (eller motsvarande marknad utanför EES). Tillgänglig statistik från handelsplattformarna visar att handeln i många av de noterade

aktierna är så begränsad att det inte kan sägas föreligga en likvid marknad i aktierna. Därmed saknas den förutsättning som var avgörande för lagstiftaren när de nya reglerna för uppdelning och sammanläggning avseende aktier på reglerade marknader infördes. Det kan visserligen hävdas att det även på de reglerade marknaderna finns aktier i vilka handeln ibland är så liten att marknaden knappast kan sägas vara likvid. Det är emellertid inte något argument för att utsträcka reglernas tillämpningsområde utan talar snarare i motsatt riktning, dvs. för att göra tillämpningsområdet ännu mer begränsat. Det är dock inte nu aktuellt.

Utredarens bedömning är att den nuvarande regleringen rörande uppdelning och sammanläggning av aktier bör behållas oförändrad, dvs. att gränsen mellan de två olika beslutsordningarna ska dras mellan bolag vilkas aktier är respektive inte är föremål för handel på en reglerad marknad (eller en motsvarande marknad utanför EES)

Denna gränsdragning motsvarar också vad som i aktiebolagslagen gäller för flera andra förfaranden där existensen av en fungerande marknad i aktierna ansetts vara väsentlig. Det gäller exempelvis reglerna i 19 kap. 13 § om vissa aktiebolags rätt att förvärva egna aktier.

Avslutningsvis ska påpekas att en reform av innebörd att det i aktiebolagslagen infördes regler för en kategori av bolag vilkas aktier är noterade på en handelsplattform (eller bolag vilkas aktier antingen är noterade på en handelsplattform eller upptagna till handel på en reglerad marknad) dels skulle strida mot den nuvarande systematiken i lagen, dels skulle göra lagen ännu mer svåröverskådlig. Lagen är uppbyggd med en grundläggande distinktion mellan privata och publika aktiebolag. Inom gruppen publika aktiebolag urskiljs i sin tur i viss utsträckning sådana publika bolag vilkas aktier upptagna till handel på en reglerad marknad. Lagstiftaren bör enligt utredarens mening rent allmänt vara mycket restriktiv med att införa ytterligare underkategorier i denna systematik.

4 Fondemission

4.1 Gällande rätt

Ett aktiebolag kan öka sitt aktiekapital bl.a. genom fondemission (11 kap. 1 § ABL). Beslut därom fattas av bolagsstämman (11 kap. 2 § ABL).

Vid en fondemission ökas aktiekapitalet utan att bolaget tillförs några medel. Fondemission kan ske dels genom överföring från fritt eget kapital, reservfonden eller uppskrivningsfonden, dels genom uppskrivning av värdet på en anläggningstillgång (12 kap. 1 § ABL).

Utrymmet för en fondemission genom utnyttjande av överföring från fritt eget kapital, reservfonden eller uppskrivningsfonden beror på vad som har redovisats som eget kapital i den senast fastställda balansräkningen. Om det bundna egna kapitalet har ändrats efter balansdagen, t.ex. genom ett beslut om minskning av reservfonden, ska utrymmet för fondemission justeras därefter. Detsamma gäller om det fria egna kapitalet efter balansdagen helt eller delvis har tagits i anspråk genom en värdeöverföring, t.ex. genom att bolaget företagit en vinstutdelning.

Vid en fondemission kan ökningen av aktiekapitalet ske med eller utan utgivande av nya aktier. Om nya aktier ges ut ska de fördelas mellan befintliga aktieägare, normalt i proportion till deras tidigare andelar i aktiebolagets kapital, dvs. efter det antal aktier som de innehar (12 kap. 2 § ABL). Om inga nya aktier ges

ut, ger ökningen enbart upphov till en ökning av aktiernas kvotvärde.

Beslut om fondemission ska genast anmälas för registrering. Aktiekapitalet är ökat när emissionsbeslutet är registrerat. Se 12 kap. 10 § ABL.

4.2 Rättsläget på EU-nivå och i vissa andra länder

Bestämmelser om emissioner finns i det andra bolagsrättsliga direktivet (77/91/EEG), utfärdat år 1978 . Direktivet, som ska tillämpas på medlemsstaternas regler rörande publika aktiebolag, reglerar inte uttryckligen fondemission som inte baseras på en fastställd balansräkning men lägger inte heller några hinder i vägen för en sådan emission.

I *Norge* förutsätter fondemission genom överföring av belopp från fritt eget kapital, på samma sätt som i Sverige, en fastställd balansräkning. Se § 10-20 aksjeloven (ASL) i fråga om aksjeselskap och § 10-20 allmennaksjeselskapsloven (ASAL) i fråga om allmennaksjeselskap.

I *Danmark* kan fondemission ske genom överföring av belopp från fritt eget kapital enligt senast fastställda balansräkning. I den nya danska aktiebolagslag som beräknas träda i kraft våren 2010 har emellertid införts regler om dels förskottsutdelning av vinst, dels fondemission genom överföring av belopp hänförligt till fritt eget kapital som uppkommit efter senast fastställda balansräkning. Fondemission kan dock inte ske under bolagets första verksamhetsår; det måste finnas minst en fastställd balansräkning i bolaget innan en fondemission kan genomföras. Se 165 § förslag till lov om aktie- og anpartsselskaber (DABL).

I *Finland* kan ett aktiebolag göra vad som i lagen kallas en fondförhöjning av aktiekapitalet genom en överföring från fritt eget kapital (11 kap. 1 § aktiebolagslagen, FABL). I ett bolag som alltjämt tillämpar systemet med nominella belopp på aktierna ska minst det nominella beloppet för varje ny aktie tas upp i aktiekapitalet.

Ett finländskt aktiebolag kan också göra vad som i lagen kallas en vederlagsfri emission (9 kap. 17 § FABL). En sådan emission innebär inte i sig att aktiekapitalet ökar utan endast att antalet aktier i bolaget ökar. Regeln går tillbaka på det faktum att Finland gjort en annan tolkning än Sverige och andra medlemsstater av det s.k. underkursförbudet i det andra bolagsrättsdirektivet.

Varken vid en fondförhöjning av aktiekapitalet eller en vederlagsfri emission kan det fria egna kapital som utnyttjas vid förhöjningen respektive emissionen vara större än det fria kapitalet enligt senast fastställda balansräkning.

4.3 Den aktuella frågeställningen

Svenska Standardbolag AB har i en framställning till Justitiedepartementet ifrågasatt att fondemission genom överföring av belopp från fritt eget kapital får ske endast med utgångspunkt i den senast fastställda balansräkning. I framställningen hävdas att det före den nya aktiebolagslagens ikraftträdande var vanligt att fondemissioner genomfördes på ett sådant sätt att ett kontantbelopp motsvarande det belopp med vilket aktiekapitalet skulle öka fördes till bolaget genom en nyemission till överkurs som beslutades på samma bolagsstämma som fondemissionen eller genom ett villkorat aktieägartillskott i omedelbar anslutning till beslutet om fondemission. Enligt framställningen godkänner Bolagsverket inte längre sådana förfaranden, eftersom medel som tillförs bolaget på dessa sätt inte, såsom lagen kräver, utgör fritt eget kapital "enligt den senast fastställda balansräkningen". Svenska Standardbolag ifrågasätter om formuleringen, som infördes genom 2005 års aktiebolagslag, var en avsiktlig skärpning av rättsläget och föreslår att lagen på denna punkt ändras.

4.4 Utredarens överväganden

Bedömning: Det nuvarande kravet på att en fondemission genom överföring från fritt eget kapital ska baseras vad som framkommit i den för nästföregående räkenskapsår fastställda balansräkningen bör behållas oförändrat.

Förslag: Årsredovisningslagen bör ändras så att bolagen kan ta upp överkurs i samband med bolagsbildning eller emission under en bunden eller en fri överkursfond.

Enligt utredarens mening råder det inte någon tvekan om lagstiftarens avsikt i fråga om lydelsen av 12 kap. 1 § ABL. Utrymmet för att göra en fondemission genom överföring från fritt eget kapital har sedan länge varit knutet till vad som framkommit i den för nästföregående räkenskapsår fastställda balansräkningen; så var fallet enligt såväl 1944 som 1975 års aktiebolagslag (64 § resp. 4 kap. 16 §). Den aktuella bestämmelsen i 2005 års lag innebär inte någon ändring av rättsläget, den är bara tydligare formulerad än vad som var fallet i 1975 års lag. Kopplingen till senast fastställda balansräkning ligger också väl i linje med andra bestämmelser i lagen, exempelvis reglerna om värdeöverföringar i 17 - 20 kap. Enligt utredarens mening finns det inte anledning att ändra denna ordning generellt eller att göra undantag för just fondemissioner.

Framställningen aktualiserar emellertid en annan och på sätt och vis mer grundläggande fråga, nämligen hur betalningen för en tecknad aktie ska redovisas. Enligt såväl 1944 som 1975 års lag i ursprunglig lydelse skulle, i förekommande fall, den del av betalningen som översteg aktiens nominella belopp redovisas i reservfonden och därmed tillhöra bundet eget kapital. Vid anpassningen av aktiebolagslagen till EG:s fjärde bolagsrättsliga direktiv (årsredovisningsdirektivet) år 1996 ändrades regeln så att belopp som bolaget på grund av aktieteckning fått som betalning för aktierna utöver nominellt belopp skulle avsättas till

en särskild, alltjämt bunden, fond, nämligen överkursfonden (prop. 1995/96:10 Del II s. 289).

Aktiebolagskommittén föreslog en annan ordning. Kommitténs förslag till ny aktiebolagslag innebar att belopp som bolaget fått som betalning för aktierna skulle tillföras aktiekapitalet i den utsträckning som framgår av stiftelseurkunden. Om bolaget som betalning för aktierna vid bolagets bildande fick ett belopp överstigande vad som skulle tillföras aktiekapitalet, skulle detta belopp enligt kommittén bli fritt eget kapital, ”om det inte av stiftelseurkunden framgår att beloppet skall tillföras bunden fond” (SOU 2001:1 s. 210 f.). Annorlunda uttryckt skulle ”överkursen” vara fritt eget kapital men aktieägarna kunna besluta att hela eller delar därav skulle destinerats till bundet eget kapital. Kommitténs avsikt var att detta skulle gälla inte bara i samband med bolagets bildande utan också vid exempelvis en senare nyemission.

Regeringen godtog utredningens förslag såtillvida att endast den del av betalningen som ska föras till aktiekapitalet med nödvändighet skulle vara bundet eget kapital. Till skillnad från kommittén menade regeringen att systemet med en överkursfond för det, i förekommande fall, överstigande beloppet skulle behållas men att överkursfonden inte längre skulle tillhöra bundet utan fritt eget kapital. Efter synpunkter från Lagrådet föreslog regeringen vidare att regleringen i fråga skulle tas in i årsredovisningslagen i stället för aktiebolagslagen (prop. 2004/05:85 s. 217 f. och s. 912). Riksdagen följde regeringen. Sålunda föreskrivs idag i 3 kap. 5a § årsredovisningslagen (ÅRL): ”I ett aktiebolag skall den del av betalningen för en aktie som överstiger aktiens kvotvärde tas upp under överkursfonden”. Av 5 kap. 14 § samma lag framgår att överkursfonden hör till fritt eget kapital.

Enligt utredarens mening har 3 kap. 5a § ÅRL fått en omotiverat restriktiv utformning i den meningen att vad som tillförs bolaget utöver aktiekapitalet (summan av aktiernas kvotvärde) måste föras till den till det fria egna kapitalet hörande överkursfonden. Någon möjlighet för stiftarna att, såsom Aktie-

bolagskommittén föreslog, i stiftelseurkunden ange att hela eller en del av "överkursen" ska tas upp under en bunden fond finns inte. Aktieägarna har inte heller möjlighet att besluta att så ska ske med "överkursen" vid en nyemission.

Utredaren kan inte finna att denna restriktivitet varit åsyftad av lagstiftaren. Den framstår snarare som ett oavsiktligt resultat av den ovan beskrivna beredningen av ärendet. Det är visserligen så att artikel 9 i EG:s fjärde bolagsdirektiv bl.a. innebär att "överkursen" vid en emission ska tas upp som en särskild post i balansräkningen. Direktivet kan emellertid enligt utredarens mening inte tolkas så att det förbjuder lagstiftaren att erbjuda två varianter av en sådan fond, en fri och en bunden överkursfond. Tvärtom kan det sägas ligga väl i linje med den borgenärsskyddsideologi som präglar bolagsdirektiven generellt och inte minst det fjärde direktivet att kunna föra hela eller delar av "överkursen" till bundet eget kapital och därigenom stärka borgenärsskyddet.

En möjlighet att föra hela eller delar av "överkursen" i samband med bolagsbildning till en bunden överkursfond skulle innebära en möjlighet för stiftarna att utrusta bolaget med ett större bundet eget kapital än bara aktiekapitalet och i den meningen ett starkare borgenärsskydd än vad som idag är fallet. Detsamma gäller vid en emission av nya aktier. Utredaren föreslår mot bakgrund av ovanstående att 3 kap. 5 a § ÅRL ändras så att så att "överkursen" ska tas upp under den "fria överkursfonden" eller den "bundna överkursfonden" eller i en kombination av båda fonderna. Vidare föreslås att det i aktiebolagslagen föreskrivs att det ankommer på stiftarna (bolagsbildning, 2 kap. 5 § ABL) respektive aktieägarna (emission, 13 kap. 4 och 5 §§, 14 kap. 5 och 6 §§ samt 15 kap. 5 och 6 §§ ABL) att besluta hur överkursen ska tas upp.

Utredaren föreslår också att det i 12 kap. 1 § första stycket ABL klargörs att belopp i den bundna överkursfonden kan användas för fondemission. I kombination med paragrafens andra stycke, enligt vilket ändringar i det bundna kapitalet som skett efter balansdagen ska beaktas vid beräkning av utrymmet

för en fondemission, innebär en sådan ändring att en fondemission kan ske även genom överföring från en under året uppkommen överkursfond. Antag exempelvis att det bundna egna kapitalet i ett visst aktiebolag enligt balansräkningen för år 1 utgörs uteslutande av aktiekapitalet. Om bolaget under år 2 gör en nyemission där överkursen helt eller delvis går till den bundna överkursfonden, kommer alltså under samma år överkursfonden att kunna utnyttjas för en fondemission.

Utredaren föreslår också vissa konsekvensändringar i anledning av förslaget.

5 Vinstutdelning på begäran av aktieägarminoritet

5.1 Gällande rätt

Beslut om vinstutdelning i aktiebolag fattas av bolagsstämman (18 kap. 1 § ABL) på förslag av styrelsen eller annan (18 kap. 2 § ABL).

Till grund för bolagsstämmans vinstutdelningsbeslut ligger den av styrelsen upprättade och av revisorerna granskade årsredovisningen med förslag till disposition av den redovisade vinsten eller förlusten (7 kap. 10 och 11 §§ ABL). Styrelsens förslag till resultatdisposition ska finnas i förvaltningsberättelsen (6 kap. 2 § ÅRL).

Bolagsstämmans beslutanderätt är begränsad på så sätt att den inte får besluta om högre utdelning än vad styrelsen föreslår eller godkänner. Från denna huvudregel görs två undantag. Det ena undantaget avser den situationen att det av bolagsordningen följer en skyldighet att dela ut ett visst belopp. Det andra undantaget avser sådan vinstutdelning som aktieägarna kan begära enligt 18 kap. 11 § ABL.

Enligt 18 kap. 11 § ABL kan aktieägare med minst en tiondel av samtliga aktier i bolaget, vid årsstämma, begära att stämman beslutar om utdelning av hälften av vad som återstår av årets vinst enligt den fastställda balansräkningen sedan avdrag har gjorts för

1. balanserad förlust som överstiger fria fonder,
2. belopp som enligt lag eller bolagsordning ska avsättas till bundet eget kapital, och
3. belopp som enligt bolagsordningen ska användas för något annat ändamål än utdelning till aktieägarna.

Syftet med bestämmelsen är att skydda aktieägarminoriteten mot s.k. utsvältning från majoritetens sida.

I bolagsordningen får det föreskrivas att vinstutdelning får begäras av aktieägare med en mindre andel av bolagets aktier än en tiondel av samtliga aktier. Där får även föreskrivas att rätten till vinstutdelning ska avse ett högre belopp.

En begäran om vinstutdelning av nu nämnt slag ska framställas innan bolagsstämman fattar beslut om disposition av vinsten.

Rätten till sådan utdelning gäller även om styrelsen motsätter sig utdelning (prop. 2004/05:85 s. 403 f.).

Bolagsstämman är inte skyldig att besluta om högre utdelning än fem procent av bolagets egna kapital och utdelningen får inte strida mot 17 kap. 3 § ABL (skyddet för bolagets bundna egna kapital och försiktighetsregeln).

Rätten att begära utdelning enligt 18 kap. 11 § ABL kan utövas enbart vid årsstämman. Något skriftligt förslag behöver inte upprättas och hållas tillgängligt inför stämman. Det räcker att frågan om vinstutdelning väcks på stämman innan bolagsstämman fattar beslut om disposition av vinsten. Inte heller behöver det upprättas något sådant yttrande från styrelsen som sägs i 18 kap. 4 § ABL. Stämmans beslutsunderlag – t.ex. vad gäller frågan om den yrkade vinstutdelningen är förenlig med försiktighetsregeln – utgörs därför normalt enbart av den årsredovisning och, i förekommande fall, koncernredovisning som läggs fram på stämman jämte revisionsberättelsen. Inget hindrar dock att styrelsen yttrar sig över förslaget.

Bolagsstämmans beslut om vinstutdelning fattas med absolut majoritet (7 kap. 40 § ABL). Vad som sägs i 18 kap. 11 § ABL innebär alltså inte någon rätt för aktieägare som representerar minst en tiondel av aktierna att diktera stämmans beslut. Om

bolagsstämman underlåter att besluta i enlighet med paragrafen, kan emellertid varje aktieägare klandra beslutet enligt 7 kap. 50 § ABL. Domstolen kan i samband därmed fastställa en ändring av stämmans beslut, så att beslutet ger minoriteten dess rätt enligt paragrafen.

5.2 Rättsläget på EU-nivå och i vissa andra länder

Bestämmelser om vinstutdelning finns i det andra bolagsrättsliga direktivet. Direktivet, som ska tillämpas på medlemsstaternas regler rörande publika aktiebolag, reglerar inte vinstutdelning på begäran av en aktieägarminoritet.

I *Danmark* finns inte någon motsvarighet till de svenska bestämmelserna om vinstutdelning på begäran av en aktieägarminoritet.

I *Norge* finns en regel av ungefär samma innebörd som den svenska regeln, dvs. att en minoritet med minst en tiondel av antalet aktier i bolaget har viss möjlighet att påfordra att bolaget beslutar om viss utdelning. En skillnad är dock att minoriteten i Norge helt och hållet är hänvisad till att utöva denna rätt genom att vid domstol klaga över bolagsstämmans vinstutdelningsbeslut och anmoda domstolen att fastställa en högre utdelning. Domstolen ska fastställa en högre utdelning om den av stämman beslutade utdelningen är orimligt låg med hänsyn till aktieägarna, bolagets likviditet och övriga förhållanden. Varken en av stämman eller av domstol beslutad utdelning får inkräkta på bolagets bundna egna kapital eller strida mot den norska motsvarigheten till den svenska försiktighetsregeln. Se § 8-4 ASL och § 8-4 ASAL.

Även i *Finland* finns en bestämmelse om ”minoritetsutdelning”. Om aktieägare med minst en tiondel av samtliga aktier i bolaget, vid ordinarie bolagsstämma, kräver det, ska sålunda som vinstutdelning betalas ut minst hälften av räkenskapsperiodens vinst efter avdrag för belopp som enligt bolagsordningen inte får delas ut. Aktieägarna ifråga kan emellertid inte kräva att som

vinst ska delas ut ett större belopp än vad som enligt lagens bestämmelser är tillåtet utan borgenärernas samtycke och inte heller mer än åtta procent av bolagets eget kapital. I den mån räkenskapsårets vinst inkluderar orealiserade värdestegringar omfattas i princip även sådana av regeln om minoritetsutdelning; något undantag för sådana orealiserade vinster finns inte. Se 13 kap. 7 § FABL.

5.3 Den aktuella frågeställningen

I den framställning till Justitiedepartementet som ligger till grund för utredarens uppdrag i denna del anförs att en aktieägarminoritet med stöd av 18 kap. 11 § ABL kan påkalla utdelning av vinst även om vinsten helt skulle vara hänförlig till orealiserade värdeökningar och att försiktighetsregeln i 17 kap. 3 § andra stycket ABL inte utgör ett tillräckligt skydd mot att sådana värdeökningar i sådant sammanhang delas ut. Framställningen går därför ut på att det ska göras ett tillägg i 18 kap. 11 § ABL av innebörd att orealiserade värdeökningar inte ska räknas med vid beräkning av årets vinst och eget kapital.

5.4 Utredarens överväganden

Bedömning: Den nuvarande regleringen rörande aktieägarminoritets rätt att begära utdelning av vinst bör behållas oförändrad. Lagtexten bör dock förtydligas.

Beslut om vinstutdelning i aktiebolag fattas av bolagsstämman (18 kap. 1 § ABL) på förslag av styrelsen eller annan (18 kap. 2 § ABL).

Till grund för bolagsstämmans vinstutdelningsbeslut ligger den av styrelsen upprättade och av revisorerna granskade årsredovisningen med förslag till disposition av den redovisade vinsten eller förlusten (7 kap. 10 och 11 §§ ABL). En central

redovisningsprincip är att posterna i årsredovisningen ska värderas med iakttagande av rimlig försiktighet (försiktighetsprincipen). Det innebär bl.a. att endast "konstaterade intäkter" får tas med i resultaträkningen (2 kap. 4 § ÅRL). En annan princip är att balansräkningens poster ska värderas var för sig. Lagens bestämmelser om värdering utgår från att tillgångarna delas upp i två kategorier, anläggningstillgångar och omsättningstillgångar. Anläggningstillgångar ska som huvudregel värderas till anskaffningsvärdet, dvs. ett belopp motsvarande utgifterna för förvärvet av tillgången (jfr 4 kap. 3–5 §§ ÅRL) medan omsättningstillgångar som huvudregel ska tas upp till det lägsta av anskaffningsvärdet och det verkliga värdet på balansdagen ("lägsta värdets princip", jfr 4 kap. 9 § ÅRL).

Genom en särskild bestämmelse i ÅRL får finansiella instrument – med vissa undantag – redovisas till verkligt värde (se främst 4 kap. 14 a § ÅRL).¹ Vid en sådan redovisning kan bolagets fria egna kapital helt eller delvis komma att bestå av "orealiserade vinster", t.ex. värdestegringar på derivatinstrument.

Lagstiftaren har i olika sammanhang övervägt om särskilda utdelningsbegränsningar bör införas för "orealiserade vinster". Aktiebolagskommittén behandlade frågan i förslaget till nya vinstutdelningsregler år 1997. Kommittén fann inte skäl att föreslå några sådana begränsningar. Kommittén menade att förekomsten av "orealiserade" vinster skulle hanteras inom ramen för försiktighetsregeln. Till det ändamålet föreslog kommittén att styrelsen, om den föreslår utdelning av vinst, ska avge ett yttrande om hur förslaget förhåller sig till försiktighetsregeln och i det sammanhanget, i förekommande fall, särskilt upplysa om i vilken utsträckning tillgängligt vinstutdelningsutrymme är hänförligt till orealiserade värdeökningar (SOU 1997:168 s. 95).

¹ Det verkliga värdet ska bestämmas på grundval av instrumentets marknadsvärde. Om något marknadsvärde inte kan bestämmas för ett instrument men däremot för dess beståndsdelar eller för ett likartat instrument, ska det verkliga värdet bestämmas på grundval av beståndsdelarnas eller det likartade instrumentets marknadsvärde. Om inte heller en sådan värdering är möjlig, ska det verkliga värdet bestämmas med hjälp av sådana allmänt accepterade värderingsmodeller och värderingsmetoder som ger en rimlig uppskattning av marknadsvärdet.

Regeringen hade inte någon annan uppfattning än kommittén och riksdagen följde regeringen. Bestämmelsen återfinns idag i 18 kap. 4 § ABL, som ålägger styrelsen att komplettera sitt eget, eller annans, förslag till vinstutdelning enligt 18 kap. 3 § med ett yttrande från styrelsens sida, i vilket styrelsen ska redogöra för hur den föreslagna utdelningen förhåller sig till försiktighetsregeln och, i de fall tillgångar eller skulder har värderats till verkligt värde med tillämpning av 4 kap. 14 a § ÅRL, ange hur stor del av det egna kapitalet som beror på denna värderingsmetod. Styrelsen ska i så fall redovisa hur mycket större eller mindre det egna kapitalet hade varit om de poster som har värderats på detta sätt i stället hade värderats med utgångspunkt i anskaffningsvärdet eller, såvitt gäller omsättningstillgångar, enligt lägsta värdets princip. Se prop. 2004/05:85 s. 389 och 763.

Lagstiftaren har även i samband med ändringar i redovisningslagstiftningen övervägt om särskilda utdelningsbegränsningar bör införas för "orealiserade" vinster. I förarbetena till lagändringar om värdering och redovisning av finansiella instrument till verkligt värde gjordes bedömningen att det inte borde införas några sådana begränsningar (prop. 2002/03:121 s. 56 f.). Frågan togs också upp vid tillkomsten av den svenska lagstiftning som kompletterar den s.k. IAS-förordningen. I det sammanhanget beslutades nya svenska bestämmelser om värdering av materiella och immateriella tillgångar till verkligt värde. Några utdelningsbegränsningar som särskilt tog sikte på orealiserade vinster ansågs inte vara påkallade (prop. 2004/05:24 s. 128). De nya bestämmelserna har inte börjat tillämpas ännu (prop. 2005/06:25 s. 78 f. och SFS 2005:918 samt prop. 2008/09:56 och SFS 2008:1236).

I framställningen till departementet sägs att försiktighetsregeln, vid sådan vinstutdelning som sker med stöd i 18 kap. 11 § ABL inte erbjuder ett tillräckligt skydd mot att orealiserade värdeökningar delas ut. Utredaren är inte övertygad om att så är fallet, om bestämmelsen tillämpas korrekt.

Först av allt bör emellertid påpekas att frågeställningen som sådan berör ett mycket begränsat antal bolag eftersom orea-

liserade värdeökningar i de allra flesta bolag inte alls återspeglas i redovisningen. En första begränsning i det hänseendet följer av Bokföringsnämndens allmänna råd om årsredovisning i mindre aktiebolag (2008:1, 17 K2) enligt vilka företag som är mindre företag enligt 1 kap. 3 § första stycket 5 ÅRL inte får värdera finansiella tillgångar till verkligt värde. I praktiken förekommer såvitt utredaren förstår sådan värdering så gott som uteslutande i bolag vilkas aktier handlas på aktiemarknaden men inte heller bland dessa bolag är det vanligt. Det är dessutom så att värderingar till verkligt värde i första hand används i koncernredovisningen men betydligt mer sällan i moderbolagets egen redovisning och således sällan lämnar ett ökat utdelningsutrymme i moderbolag.

Redan av lagtexten framgår att vinstutdelning enligt 18 kap. 11 § ABL är underkastad samma, av borgenärsintresset betingade, begränsningar som sedvanlig vinstutdelning. Det innebär att utdelningen inte får genomföras i strid med 17 kap. 3 § ABL. Det måste alltså även efter en sådan utdelning som sker med stöd i 18 kap. 11 § för det första finnas full täckning för det bundna egna kapitalet omedelbart efter utdelningen. För det andra får utdelningen ske endast om den framstår som försvarlig med hänsyn till bl.a. de krav på det egna kapitalets storlek som verksamhetens art och omfattning ställer samt med beaktande av bolagets konsolideringsbehov m.m. (försiktighetsregeln). I förarbetena till aktiebolagslagen anges bl.a. att om det egna kapitalet till någon del består av orealiserade vinster bör vinstutdelning i motsvarande mån ske endast om det tämligen säkert går att säga att vinsterna kommer att realiseras (prop. 2004/05:85 s. 752 f., se även Thorell, JT 2005/06 s. 388 ff.) Detta gäller inte bara en av styrelsen eller annan föreslagen utdelning enligt 18 kap. 3 § ABL utan också en av en aktieägarminoritet med stöd i 18 kap. 11 § ABL påkallad utdelning.

Det är visserligen så att 18 kap. 4 § ABL, som ålägger styrelsen inför stämman att avge ett särskilt yttrande om hur föreslagen utdelning förhåller sig till försiktighetsregeln och i det sammanhanget särskilt uppmärksamma ”orealiserade” vinster,

inte är tillämplig på vinstutdelning som sker med stöd av 18 kap. 11 § ABL. En sådan ordning skulle vara svår att förena med minoritetens rätt att direkt vid stämman påkalla utdelning enligt 11 §. Det ska emellertid observeras att ett förslag om vinstutdelning enligt 11 § kan läggas fram endast på årsstämman, vid vilken fråga om disposition av årets resultat är ett obligatoriskt stämмоärende. Om styrelsen eller annan med stöd i 3 § föreslagit att utdelning med visst belopp ska ske, måste det således av det skälet finnas ett yttrande enligt 4 § från styrelsens sida, vilket kan ge viss vägledning för stämmans ställningstagande även till en av minoriteten påkallad (större) utdelning enligt 11 § ABL. Om styrelsen inte föreslagit någon utdelning och det därför inte finns något sådant yttrande, kan en del av den information som stämman kan behöva hämtas ur den förvaltningsberättelse som läggs fram på den stämman. Det finns inte heller något som hindrar att styrelsen yttrar sig även i ett sådant sammanhang och för det fall minoritetens krav är känt redan före stämman ligger det enligt utredarens mening nära till hands att anse att styrelsen har en skyldighet att upplysa stämman om hur minoritetens krav förhåller sig till bl.a. försiktighetsregeln. Jfr Beyer, SvJT 1996, s. 699 ff. Om minoritetens krav inte är känt i förväg, styrelsen är närvarande vid stämman och styrelsen inte bedömer det vara uppenbart att den av minoriteten krävda utdelningen skulle vara förenlig med försiktighetsregeln, får det anses åvila styrelsen att förklara att styrelsens uppfattning är att underlaget för att bedöma minoritetsyrkandets förenlighet med försiktighetsregeln är otillräckligt.

Det finns skäl att understryka att 18 kap. 11 § ABL inte ger en aktieägarminoritet rätt att diktera stämmans beslut. Minoriteten har en rätt att begära viss utdelning men det är stämmans sak att, med sedvanlig absolut majoritet, besluta därom. Skulle stämman inte besluta i enlighet med vad minoriteten i fråga anser följer av paragrafen, kan beslutet klandras vid domstol men också i en sådan process gäller givetvis att minoritetens talan inte kan vinna framgång i den utsträckning den skulle vara oförenlig

med försiktighetsregeln. Det ankommer på bolaget att visa att så skulle vara fallet (prop. 2004/05:85 s. 407).

Utredaren kan med hänvisning till vad nu sagts inte finna tillräckliga skäl för att i lagen använda ett vinstbegrepp för sådan sedvanlig vinstutdelning som föreslås med stöd i 18 kap. 3 § ABL och ett annat vinstbegrepp för av minoriteten med stöd i 18 kap. 11 § påkallad utdelning eller göra annan ändring i anledning av framställningen. Att försiktighetsregeln, i sig och vid varje form av värdeöverföring, måhända kan anses ha vissa brister och vara svår att i alla delar tillämpa (jfr Nerep, NTS 4/2009 s. 46 ff.) påverkar inte den bedömningen. I tydlighetens intresse bör dock 18 kap. 11 § omformuleras så att den inte ger intryck av att minoriteten har rätt att diktera stämmans beslut utan endast en rätt att framföra en begäran om viss utdelning.

6 Förvärv av egna aktier

6.1 Gällande rätt

Ett aktiebolag får inte teckna eller på annat sätt förvärva egna aktier. I konsekvens därmed får inte heller ett dotterföretag förvärva aktier i sitt moderbolag. Ett aktiebolag får inte heller ta emot egna aktier som pant. Se 19 kap. 1–4 och 7 §§ ABL.

Från förbudet mot förvärv av egna aktier görs i lagen vissa undantag. För det första får ett aktiebolag alltid förvärva egna aktier vederlagsfritt, t.ex. som gåva. För det andra är det tillåtet för ett aktiebolag att förvärva egna aktier som ingår i en affärsrörelse som bolaget övertar, om aktierna representerar en mindre andel av bolagets aktiekapital. För det tredje kan domstol i vissa fall ålägga ett aktiebolag att lösa in aktier av en förfördelad aktieägare. För det fjärde kan ett aktiebolag på auktion ropa in egna aktier som utmätts för bolagets fordran. Se 19 kap. 5 § ABL. Ett femte undantag kan sägas finnas i de nya regler om sammanläggning av aktier som behandlats i kap. 2 ovan, se 4 kap. 50 § ABL.

I ljuset av en i många andra länder mer liberal syn på förvärv av egna aktier finns vidare, sedan år 2000, vissa möjligheter för publika aktiebolag vilkas aktier är upptagna till handel på en reglerad marknad eller en motsvarande marknad utanför EES, att förvärva egna aktier (19 kap. 13 § ABL).

Rätten att förvärva egna aktier är i flera hänseenden begränsad. Det handlar t.ex. om begränsningar i fråga om tillåtna

förvärvsmetoder och hur stor andel av det totala antalet aktier som får förvärvas (19 kap. 14 och 15 §§ ABL). Vidare gäller att beslut om förvärv av egna aktier måste fattas på visst sätt (19 kap. 17–29 §§ ABL).

Vad särskilt gäller hur stor andel av det totala antalet aktier som får förvärvas följer av 19 kap. 15 § ABL att ett bolag inte får förvärva egna aktier, om bolaget genom förvärvet kommer att inneha mer än tio procent av det totala antalet aktier i bolaget. Bestämmelsen går tillbaka på EG:s andra bolagsdirektiv i ursprunglig lydelse (prop. 2004/05:85 s. 774 med hänvisning till prop. 1999/2000:34 s. 120 f.).¹ Ett bolag som redan innehar åtta procent av aktierna i bolaget får således inte förvärva mer än ytterligare två procent av aktierna i bolaget. Ett bolagsstämmebeslut om att förvärva mer än två procent av aktierna kan angripas genom klander och får inte verkställas fullt ut av styrelsen.

Bestämmelsen tar enbart sikte på andelen aktier. Huruvida aktierna i fråga representerar mer än en tio procent av det totala antalet röster i bolaget saknar betydelse.

Aktier som har förvärvats i strid med tioprocentgränsen ska avyttras inom sex månader från förvärvet. Om så inte sker, ska aktierna förklaras ogiltiga och aktiekapitalet minskas med aktiernas andel av aktiekapitalet (19 kap. 16 § ABL).

Beslut om förvärv av egna aktier i sådana fall som avses i 13 § ska fattas av bolagsstämman. Bolagsstämman kan bemyndiga styrelsen att fatta ett sådant beslut. Bemyndigandet gäller längst till nästa årsstämma. Se 19 kap. 17 och 28 §§ ABL.

¹ Bestämmelsen gick ursprungligen tillbaka på artikel 19.1 c i rådets andra direktiv av den 13 december 1976 om samordning av de skyddsåtgärder som krävs i medlemsstaterna av de i artikel 58 andra stycket i fördraget avsedda bolagen i bolagsmännens och tredje mans intressen när det gäller att bilda ett aktiebolag samt att bevara och ändra dettas kapital, i syfte att göra kapitalskyddsåtgärder likvärdiga (77/91/EEG). Denna del av det direktivet har numera upphävts.

6.2 Rättsläget på EU-nivå och i vissa andra länder

Bestämmelser om publika aktiebolags förvärv av egna aktier finns i det andra bolagsrättsliga direktivet. Uppdraget är i denna del föranlett av ändringar i just det direktivet.

I *Norge* får allmennaksjeselskaper inneha högst en tiondel av sina egna aktier (§ 9-2 ASAL). Med anledning av de ändringar som gjorts i direktivet, har den norska regeringen förordat att man i lagen behåller en kvantitativ begränsning men inte nödvändigtvis den nuvarande tioprocentsregeln. Beslut om förvärv av egna aktier kan fattas av bolagsstämman men stämman kan också bemyndiga styrelsen att besluta om sådana förvärv. Ett sådant bemyndigande kan enligt gällande rätt gälla i högst 18 månader. Den norska regeringen har uttalat att lagen på denna punkt skulle kunna ändras så att ett bemyndigande kunde ha en giltighetstid om fem år. Regeringen önskar emellertid avvakta vilka ändringar andra länder gör innan man går vidare i frågan om ändringar i den norska lagen i fråga om förvärv av egna aktier. Se Justis- och Politidepartementet, Høringsnotat, 13/07/2007.

I *Danmark*, varifrån den i direktivet ursprungligen upptagna begränsningen att ett publikt aktiebolag högst fick inneha en tiondel av sina egna aktier, historiskt sett emanerar, har lagstiftaren till fullo utnyttjat direktivets nya, liberalare regler. Sålunda gäller enligt den nya danska aktiebolagslagen att såväl anparts-selskaber (jfr privata bolag) som aktieselskaber (jfr publika bolag) får förvärva egna aktier utan någon begränsning med avseende på det sammanlagda innehavets storlek samt att bolagsstämman kan lämna styrelsen ett, upp till, femårigt bemyndigande att besluta om sådana förvärv (198 § DABL).

I *Finland* får publika men inte privata aktiebolag förvärva egna aktier. Ett publikt aktiebolag får inneha högst en tiondel av sina egna aktier (15 kap. 11 § FABL). Beslut om förvärv av egna aktier fattas av bolagsstämman men stämman kan också bemyndiga styrelsen att besluta om sådana förvärv. Ett sådant bemyndigande kan gälla i högst 18 månader (15 kap. 5 § FABL).

6.3 Den aktuella frågeställningen

Aktiebolagslagens regler om publika aktiebolags förvärv av egna aktier har i här aktuella delar sin bakgrund i det andra bolagsrättsliga direktivet, som utarbetades under 1970-talet och antogs år 1977. När direktivet ändrades år 2006² modifierades reglerna rörande förvärv av egna aktier. Direktivet innehåller inte längre någon tvingande tioprocentspärr. Det är dock tillåtet för medlemsstaterna att i sin egen lagstiftning ha en sådan begränsning. Denna gräns får emellertid inte sättas lägre än tio procent av det tecknade kapitalet. Det ändrade direktivet ger också medlemsstaterna rätt att tillåta att ett bemyndigande för styrelsen att besluta om förvärv av egna aktier ska kunna gälla i upp till fem år i stället för som tidigare 18 månader. Frågan är om de svenska reglerna bör ändras i anledning av ändringarna i direktivet.

6.4 Utredarens överväganden

Bedömning: Regeln att ett bemyndigande till styrelsen att besluta om förvärv av egna aktier får sträcka sig längst till nästa årsstämma bör behållas oförändrad.

Förslag: Den bestämmelse i aktiebolagslagen som tillåter bolag att förvärva egna aktier endast i den mån det inte medför att bolagets sammanlagda innehav av egna aktier uppgår till mer än en tiondel av samtliga aktier i bolaget bör upphävas.

I promemorian Några frågor med anledning av ändringar i kapitaldirektivet från Justitiedepartementet övervägdes om några lagändringar borde genomföras med anledning av ändringarna i direktivet (Ju2007/1036/L1). Där gjordes bedömningen att

² Europaparlamentets och rådets direktiv 2006/68/EG av den 6 september 2006 om ändring av rådets direktiv 77/91/EEG när det gäller att bilda ett aktiebolag samt att bevara och ändra dettas kapital, EUT L 264, 25.9.2006, s. 32.

tioprocentsspärren inte bör tas bort utan att konsekvenserna av en sådan ändring först analyseras ingående. Inte heller när det gäller bestämmelserna om bemyndigande för styrelsen att fatta beslut om förvärv av egna aktier föreslogs några ändringar. Promemorian remissbehandlades. Några remissinstanser ansåg att tioprocentsspärren borde tas bort direkt och att ett bemyndigande för styrelsen borde kunna gälla i upp till fem år.

Regeringen gjorde bedömningen att ändringar i kapital-skyddsreglerna bör anstå till dess att pågående överväganden i EU angående kapitalskyddet i publika aktiebolag har avslutats men att det finns anledning att direkt se över möjligheterna till förenklingar när det gäller den s.k. tioprocentsspärren och bestämmelserna om giltighetstiden för ett bemyndigande för styrelsen att besluta att bolaget ska förvärva egna aktier. Se prop. 2007/08:15 s. 121 f.

Vid en bedömning av huruvida tioprocentregeln bör ändras finns det anledning att för det första beakta bakgrunden till regeln. Den har sin upprinnelse i politiska kompromisslösningar i bl.a. Danmark och Tyskland under 1930- och 40-talen, då frågan om aktiebolags förvärv av egna aktier diskuterades intensivt. Genom en kvantitativ begränsning av detta slag skulle risken för kurspåverkan och annat missbruk av möjligheten till förvärv av egna aktier stävjas. Det betydande tyska inflytandet över utformningen av det andra bolagsrättsliga direktivet gjorde att den tyska lagens utformning på denna punkt, till synes utan närmare diskussion, också blev direktivets regel. Se SOU 1988:38 Bilaga 1 s. 57.

Enligt utredarens mening har de motiv som för snart ett sekel sedan anfördes för en kvantitativ begränsning av bolags rätt att förvärva egna aktier inte något med dagens situation att göra. Förvärv av egna aktier är idag ett runtom i världen okontroversiellt sätt för bolag att återföra kapital till sina ägare. I exempelvis Förenta staterna återförs vissa år större belopp till börsbolagens aktieägare genom förvärv av egna aktier än genom traditionell vinstutdelning. De risker som, med rätta, uppmärksammas runt förvärv av egna aktier är till helt övervägande del

relaterade till frågor om kursbildningen på aktierna och i viss mån insiderfrågor. Dessa hanteras genom börs- och värdepappersrättsliga regelverk. Sålunda gäller för svenska bolags förvärv av egna aktier bl.a. vissa bestämmelser i lagen (2005:377) om straff för marknadsmissbruk vid handel med finansiella instrument och EG:s förordning (EG) nr 2273/2003 av den 22 december 2003 om genomförande av Europaparlamentets och rådets direktiv 2003/6/EG när det gäller undantag för återköpsprogram och stabilisering av finansiella instrument.

Enligt utredarens mening finns det inte några sakliga skäl att begränsa storleken på ett aktiebolags innehav av egna aktier och än mindre att låta en sådan begränsning bestämmas av vad som närmast framstår som en rättshistorisk slump. I linje med vad som nu sker eller redan har skett i andra medlemsstater, däribland Danmark, bör den svenska lagen på denna punkt ändras. I lagen bör dock anges att bolaget inte får förvärva så många aktier att det, i förekommande fall tillsammans med dotterföretag, blir ägare till samtliga aktier i bolaget. Det måste alltid finnas minst en aktie som innehas av någon annan. En annan ordning skulle bl.a. innebära att bolaget i beslutshänseende gick i baklås eftersom aktier som bolaget eller av dess dotterföretag självt äger inte får företrädas vid en bolagsstämma (7 kap. 7 § ABL).

Den andra frågan i anledning av ändringarna i det andra bolagsrättsliga direktivet är om giltighetstiden för ett bemyndigande för styrelsen att besluta att bolaget ska förvärva egna aktier ska kunna vara längre än vad som idag är fallet. Enligt utredarens mening måste denna fråga bedömas i ljuset av dels skälen för den nuvarande ordningen med en giltighetstid som sträcker längst till nästa årsstämma, dels det praktiska behovet av att kunna lämna bemyndiganden med en längre giltighetstid.

Aktiebolagslagens beslutsordning är hierarkisk. Bolagsstämman, vid vilken aktieägarna kan utöva ett direkt inflytande över bolaget, är bolagets högsta beslutande organ. Vissa beslut i bolaget kan fattas endast av bolagsstämman, andra av styrelsen efter bemyndigande från stämmans sida och åter andra av styrelsen eller, i förekommande fall, VD utan något bemyndigande. Styrel-

sen kan också i vissa fall fatta beslut under förutsättning av bolagsstämmans godkännande i efterhand.

Till de beslut som kan fattas av stämman eller efter stämmans bemyndigande av styrelsen hör beslut om nyemission av aktier, emission av teckningsoptioner, emission av konvertibler samt förvärv och överlåtelse av egna aktier i publika aktiebolag vars aktier är upptagna till handel på en reglerad marknad eller en motsvarande marknad utanför EES. I samtliga dessa fall kan stämmans bemyndigande ha en längsta giltighetstid till nästa årsstämma (13 kap. 36 §, 14 kap. 29 §, 15 kap. 34 §, 19 kap. 28, 34 och 35 §§ ABL).

Enligt utredarens mening finns det goda skäl för den nuvarande, för alla de aktuella bemyndigandena gemensamma, ordningen. Tidsbegränsningen av bemyndigandet innebär bl.a. att aktieägarna garanteras rätten att åtminstone en gång per år ta ställning till om styrelsen, för det fall den givits ett bemyndigande, även framgent ska ha ett sådant. Det skulle, om bemyndigandets giltighetstid vore längre, visserligen vara möjligt för aktieägare att inför en stämma begära att stämman som ett ärende tar upp frågan om återkallelse av ett lämnat bemyndigande men med den nuvarande regleringen behöver aktieägare inte ta ett sådant initiativ. Saken kommer upp vid årsstämman, om styrelsen eller annan föreslår att bemyndigandet ska förlängas. En likartad ordning gäller för övrigt också för aktieägares bemyndigande av ombud till bolagsstämma. Ett sådant bemyndigande gäller högst ett år från utfärdandet, bl.a. av det skälet att aktieägarna återkommande ska ges tillfälle att ta ställning till om bemyndigandet ska förnyas (se bl.a. SOU 1995:44 s. 164).

Utredaren har inte heller erfarit att det i näringslivet skulle föreligga ett påtagligt behov av att kunna lämna bemyndigande för förvärv av egna aktier med längre giltighetstid än till nästa årsstämma.

Utredarens slutsats på denna punkt är mot bakgrund av vad nu sagts att det inte finns skäl att ändra regeln att bolagsstämmans bemyndigande av styrelsen att fatta ett beslut om förvärv av egna aktier kan gälla längst till nästa årsstämma.

7 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Utredaren föreslår att lagändringarna träder i kraft tidigast den 1 maj 2011.

Upphävandet av 19 kap. 15 § ABL innebär att vissa bolag får större möjligheter att förvärva och behålla egna aktier. Det är rimligt att även aktier som har förvärvats i strid med 15 § men som inte före ikraftträdandet av de föreslagna lagändringarna ogiltigförklarats enligt 16 §, ska kunna behållas av aktiebolaget. Det föreslås därför att en övergångsbestämmelse om detta införs (jfr prop. 1999/2000:34 s. 138 f. och 230 f.).

Några andra övergångsregler föreslås inte. Det innebär såvitt avser förslaget att ändra 3 kap. 5 a § ÅRL så att bolagen kan ta upp överkurs i samband med bolagsbildning eller emission under en bunden eller en fri överkursfond följande. Vid bolagsbildning måste från och med dagen för ikraftträdandet, om teckningskursen sätts högre än aktiernas kvotvärde, den undertecknade stiftelseurkunden innehålla uppgift om hur det överstigande beloppet (överkursen) ska fördelas mellan den bundna respektive fria överkursfonden. På motsvarande sätt måste vid nyemission av aktier, om teckningskursen sätts högre än aktiernas kvotvärde, från och med denna dag framgå av emissionsbeslutet hur överkursen ska fördelas mellan den bundna respektive fria överkursfonden. Något hinder mot att styrelsen eller annan redan före ikraftträdandetidpunkten framlägger ett förslag till emissionsbeslut med sådant innehåll föreligger inte. Avgörande är vid vilken tidpunkt beslutet fattas.

Vad därefter gäller förslaget att ändra 12 kap. 1 § ABL så att fondemission kan ske genom överföring från den bundna överkursfonden, ligger det i sakens natur att detta kan ske tidigast från den tidpunkt då det får finnas en sådan fond, dvs. den dag då lagändringarna träder i kraft. Detsamma gäller minskning av den bundna överkursfonden enligt förslaget om ändring av 20 kap. 35 § ABL.

8 Konsekvenser av förslagen

Utredarens förslag innebär en större valfrihet för alla aktiebolag fråga om hur en s.k. överkurs vid bolagsbildning och emissioner ska fördelas mellan bundet och fritt eget kapital. Denna valfrihet innebär inte i sig några kostnader för bolagen. I den mån valfriheten utnyttjas för att i större utsträckning än vad som enligt gällande rätt är möjligt för att föra överkursmedel till bundet kapital, kan detta förväntas ske i syfte att öka borgenärsskyddet och därmed sänka bolagets kreditkostnader.

Förslaget innebär vidare att publika aktiebolag vilkas aktier är upptagna till handel på en reglerad marknad eller en motsvarande marknad utanför EES får rätt att i större utsträckning än enligt gällande rätt att förvärva egna aktier. Inte heller denna liberalisering av reglerna medför några kostnader för bolagen och i den mån den nya regeln utnyttjas för sådana förvärv kan det i många fall antas ske för att åstadkomma en mer ändamålsenlig kapitalstruktur i bolaget.

Förslagen har inte några andra konsekvenser på de områden som räknas upp i 15 § kommittéförordningen (1998:1474). Inte heller förutses några andra negativa effekter på samhällsfunktioner eller samhällsintressen.

9 Författningskommentar

9.1 Förslaget till lag om ändring i aktiebolagslagen (2005:551)

1 kap. 1 §

I paragrafen finns en innehållsförteckning av vilken framgår rubrikerna på lagens kapitel. Förslaget är en konsekvens av den föreslagna ändringen av rubriken på 20 kap.

2 kap. 5 §

Paragrafen reglerar stiftelseurkundens innehåll. Av denna ska bl.a. framgå hur mycket som ska betalas för varje aktie (teckningskursen). Om teckningskursen och därmed betalningen för varje aktie överstiger aktiens kvotvärde ska enligt 3 kap. 5a § ÅRL det överstigande beloppet (överkursen) tas upp under Överkursfonden. Utredarens förslag innebär att det i bolaget kan finnas en bunden, en fri eller både en bunden och en fri överkursfond. Enligt det föreslagna nya sista stycket ska det, om teckningskursen överstiger kvotvärdet, i stiftelseurkunden anges hur överkursen ska fördelas mellan den bundna respektive fria överkursfonden. Därvid kan anges att hela överkursen ska tas upp under Bunden överkursfond, att hela överkursen ska tas upp under Fri överkursfond eller att en viss angiven andel ska tas upp under Bunden respektive Fri överkursfond.

4 kap. 44 §

Förslaget är en konsekvens av förslagen till ändringar i 20 kap. 35 och 36 §§.

12 kap. 1 §

Paragrafen reglerar de olika sätt på vilka en fondemission kan genomföras. Som en konsekvens av förslaget att tillåta bolagen att föra överkurs i samband med bolagsbildning eller emission till en bunden överkursfond föreslås ett tillägg i första stycket 1 som gör det möjligt att, på samma sätt för den bundna fonden reservfond, använda belopp i en sådan överkursfond för fondemission. I syfte att förtydliga innebörden av bestämmelsen i fråga föreslås vidare ett kommatecken närmast före orden ”enligt den senast fastställda balansräkningen”. Därmed tydliggörs att de orden syftar på hela punkten 1. Det senare innebär inte någon ändring i sak.

12 kap. 4 §

Förslaget är en konsekvens av förslaget till ändringar i 12 kap. 1 §.

13 kap. 4 §

I paragrafen regleras det obligatoriska innehållet i förslag till beslut om nyemission. Av förslaget ska enligt första stycket 3 framgå hur mycket som ska betalas för varje ny aktie (teckningskursen). Om teckningskursen sätts högre än de tidigare aktiernas kvotvärde ska enligt den föreslagna nya sista meningen i tredje stycket också framgå hur överkursen, dvs. det överstigande beloppet (jfr 2 kap. 5 §) ska fördelas mellan den bundna respektive fria överkursfonden. Därvid kan anges att hela överkursen ska tas upp under Bunden överkursfond, att hela överkursen ska tas upp under Fri överkursfond eller att en viss angiven andel ska tas upp under Bunden respektive Fri överkursfond.

13 kap. 5 §

Paragrafen kompletterar 4 § med bestämmelser om vad som under vissa förutsättningar ska ingå i ett förslag till bolagsstämmebeslut om nyemission. Om emissionen avser aktier som ska tas upp till handel på en reglerad marknad eller en motsvarande marknad utanför EES kan stämman enligt första stycket 8 bemyndiga styrelsen eller den som styrelsen utser inom sig att innan teckningstiden börjar löpa besluta om vilket belopp som bolagets aktiekapital ska ökas med, det antal aktier som ska ges ut och vilket belopp som ska betalas för varje ny aktie. Förslaget innebär att styrelsen i det sammanhanget också ska kunna bemyndigas att, för det fall den sätter teckningskursen högre än de tidigare aktiernas kvotvärde, besluta hur överkursen, dvs. det överstigande beloppet (jfr 2 kap. 5 §), ska fördelas mellan den bundna respektive fria överkursfonden.

14 kap. 5 §

Paragrafen kompletterar 4 § med bestämmelser om vad som under vissa förutsättningar ska ingå i ett förslag till bolagsstämmebeslut om emission av teckningsoptioner. Om emissionen avser teckningsoptioner som ska tas upp till handel på en reglerad marknad eller en motsvarande marknad utanför EES kan stämman enligt första stycket 8 bemyndiga styrelsen eller den som styrelsen utser inom sig att innan teckningstiden börjar löpa besluta om det antal teckningsoptioner som ska ges ut, vilket belopp som ska betalas för varje teckningsoption, teckningskursen för aktierna i fråga samt sådana villkor som avses i punkten 7. Förslaget innebär att styrelsen i det sammanhanget också ska kunna bemyndigas att, för det fall den sätter teckningskursen högre än de tidigare aktiernas kvotvärde, besluta hur överkursen, dvs. det överstigande beloppet (jfr 2 kap. 5 §), ska fördelas mellan den bundna respektive fria överkursfonden.

14 kap. 6 §

I paragrafen regleras vad ett förslag till beslut om teckningsoptioner ska innehålla i fråga om de aktier som ska kunna erhållas

genom utnyttjande av teckningsoptionerna. Av förslaget ska enligt första stycket 2 framgå hur mycket som ska betalas för varje ny aktie (teckningskursen). Om teckningskursen sätts högre än de tidigare aktiernas kvotvärde ska enligt den föreslagna nya sista meningen i sista stycket också framgå hur överkursen, dvs. det överstigande beloppet (jfr 2 kap. 5 §) ska fördelas mellan den bundna respektive fria överkursfonden. Därvid kan anges att hela överkursen ska tas upp under Bunden överkursfond, att hela överkursen ska tas upp under Fri överkursfond eller att en viss angiven andel ska tas upp under Bunden respektive Fri överkursfond.

15 kap. 5 §

Paragrafen kompletterar 4 § med bestämmelser om vad som under vissa förutsättningar ska ingå i ett förslag till bolagsstäm-mobeslut om emission av konvertibler. Förslaget till ändring i första stycket 6 har sin motsvarighet i förslaget till ändring 14 kap. 5 §. För en kommentar hänvisas till kommentaren till den bestämmelsen.

15 kap. 6 §

I paragrafen regleras vad ett förslag till beslut om emission av konvertibler ska innehålla i fråga om de aktier som ska kunna erhållas vid konvertering. Förslaget till ändring i sista stycket har sin motsvarighet i förslaget till ändring 14 kap. 6 §. För en kommentar hänvisas till kommentaren till de föreslagna ändringarna i den bestämmelsen.

17 kap. 1 §

Förslaget är en konsekvens av förslagen till ändringar i 20 kap. 35 och 36 §§.

17 kap. 2 §

Förslaget är en konsekvens av förslagen till ändringar i 20 kap. 35 och 36 §§.

18 kap. 11 §

Inledningen på första stycket är omformulerad så att det klart framgår att den rätt som bestämmelser ger aktieägare med minst en tiondel av aktierna i bolaget är en rätt att begära viss utdelning, men inte en rätt att diktera bolagsstämmans beslut. Stämmans beslut fattas med sedvanlig majoritet. Om stämman inte beslutar i enlighet med minoritetens begäran, kan beslutet klandras i syfte att få domstolen att fastställa begärd utdelning. Formuleringen ansluter till bestämmelsens ursprungliga utformning i 1944 års ABL. Omformuleringen innebär ingen ändring i sak.

19 kap. 4 §

Förslaget är en konsekvens av förslagen att 15 § upphävs.

19 kap. 5 §

Förslaget att 19 kap. 15 § upphävs innebär att publika aktiebolag vars aktier är upptagna till handel på en reglerad marknad eller motsvarande marknad utanför EES kan förvärva egna aktier utan den begränsning som idag gäller i form av den s.k. tioprocent-spärren. Det faktum att bolagets egna aktier inte får företrädas på bolagsstämma medför att bolaget inte får förvärva samtliga aktier i bolaget, eftersom det skulle omöjliggöra att beslut kunde fattas på bolagsstämman. För att tydliggöra att samtliga aktier inte får förvärvas införs därför ett nytt sista stycke.

19 kap. 6 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om att egna aktier som har förvärvats måste avyttras. En följd av förslaget att upphäva 15 § är att de publika aktiebolag som uppfyller kraven i 13 § inte behöver avyttra aktierna. Denna möjlighet framgår av den föreslagna lydelsen av 30 §. Förslaget till ändring av *andra stycket* syftar till att erinra om att skyldigheten att avyttra aktierna inte gäller i de fall då 30 § är tillämplig.

19 kap. 13 §

Förslaget är en konsekvens av förslagen att 15 § upphävs.

19 kap. 16 §

Förslaget är en konsekvens av förslagen att 15 § upphävs.

19 kap. 30 §

Förslaget är en konsekvens av förslagen att 15 § upphävs.

20 kap. 35 §

Utredaren föreslår en ändring i ÅRL av innebörd att den del av betalningen för en aktie som, vid bolagsbildning eller emission, överstiger aktiens kvotvärde inte längre behöver tas upp i en fri överkursfond utan i stället helt eller delvis kan tas upp i en bunden överkursfond. En sådan bunden överkursfond bör kunna minskas under samma förutsättningar som reservfonden. Förslaget innebär att bestämmelsen utformas i enlighet därmed. Som en konsekvens därav föreslås också en ändring av kapitel- och avsnittsrubrikerna.

20 kap. 36 §

Förslaget går tillbaka på förslaget att införa en bunden överkursfond. I övrigt hänvisas till kommentaren till de föreslagna ändringarna i 20 kap. 35 §.

9.2 Förslaget till lag om ändring i årsredovisningslagen (1995:1554)

3 kap. 5 a §

Bestämmelsen anger i sin nuvarande lydelse att eventuell överkurs i samband med bolagsbildning eller emission av aktier ska föras till Överkursfonden, vilken enligt gällande rätt är en s.k. fri fond. Annorlunda uttryckt utgör den del av betalningen för en aktie som, i förekommande fall, överstiger aktiens kvotvärde fritt eget kapital. Den föreslagna ändringen innebär att det i bolaget

kan finnas en bunden eller en fri överkursfond eller såväl en bunden som en fri sådan och att överkursen tas upp under den ena eller andra fonden. Bestämmelsen medger också att viss del av överkursen tas upp under den bundna fonden och resterande under den fria fonden. Hur överkursen ska behandlas i detta hänseende ska framgå av stiftelseurkunden respektive emissionsbeslutet.

5 kap. 14 §

Förslaget till ändring i första stycket föranleds av utredarens förslag att tillåta två slag av överkursfond, nämligen en bunden och en fri överkursfond. Den bundna överkursfonden ska då inkluderas i vad som enligt andra meningens i stycket ska tas upp under bundet eget kapital.

9.3 Förslaget till lag om ändring i försäkringsrörelselagen (1982:713)

4 kap. 18 §

Förslaget går tillbaka på utredarens förslag att tillåta två slag av överkursfond, nämligen en bunden och en fri överkursfond. Förslaget till ändring i bestämmelsen motsvarar närmast förslaget till ändring i 12 kap. 1 § ABL. För en kommentar hänvisas i relevanta delar till kommentaren till de föreslagna ändringarna i den bestämmelsen.

12 kap. 1 §

Förslaget går tillbaka på utredarens förslag att tillåta två slag av överkursfond, nämligen en bunden och en fri överkursfond. Förslaget till ändring i bestämmelsen motsvarar närmast förslaget till ändring i 17 kap. 1 § ABL.

12 kap. 9 §

Förslaget går tillbaka på utredarens förslag att tillåta två slag av överkursfond, nämligen en bunden och en fri överkursfond. Jfr

kommentaren till de föreslagna ändringarna i 2 kap. 5 § ABL
samt 3 kap. 5 a § och 5 kap. 14 § ÅRL.